

UN MERCADONA MÉS,

Paradistes de mercats municipals, productores i sindicalistes denuncien pràctiques abusives de la cadena de supermercats que Juan Roig controla amb mà de ferro

pàg. 4-11

DEU BOTIGUES MENYS

Directa

periodisme cooperatiu
per la transformació social

EDITA
La Directa SCCL
Riera d'Escuder, 38, Nau 1, Planta 1
08028 Barcelona
Tel: 935 270 982
Mòbil: 661 493 117
directa@directa.cat
www.directa.cat
DIPÒSIT LEGAL: B 16982-2016

Aquesta publicació intenta escriure amb un llenguatge no racista, no sexista i no androcèntric. La DIRECTA no comparteix necessàriament les idees expressades als articles d'opinió.

- QUI SOM?**
A fons
Jesús Rodríguez
Miralls
Gemma Garcia | miralls@directa.cat
Cruïlla
Guillem Martí i Guille Larios | cruïlla@directa.cat
Impressions
Laia Alsina, Bernat Solé i Albert Alexandre | impressions@directa.cat
Roda el món
Oriol Andrés i Joan Mas | internacional@directa.cat
Expressions
Elena G. Ruiz, Jofre Figueras i Eloi Latorre | expressions@directa.cat
La indirecta
Àlex Romaguera i Mariana Cantero
L'espina
Joan Castellà | espina@directa.cat
Fotografia
Sira Esclasans | fotografia@directa.cat
Il·lustració
Roser Pineda i Maria Conill | il.lustracio@directa.cat
Correcció
Miriam Tijani | correccio@directa.cat
Edició
Jesús Rodríguez | edicio@directa.cat
Disseny gràfic i compaginació
Pau Fabregat | disseny@directa.cat
Projecte gràfic
Lola Fernández, Gerard Casadevall, Diego Muñoz i Pau Fabregat
Coordinació web
Eloi Latorre, David Bou, Gemma Garcia i Maties Lorente
Coordinació País Valencià
Ester Fayos | paisvalencia@directa.cat
Audiovisuals
Marta Pérez | audiovisuais@directa.cat
Administració i subscripcions
Jordi Vilaró | administració@directa.cat
Difusió
Estel·la Marcos | directa@directa.cat
Publicitat i distribució
Irene Selvaggi | publicitat@directa.cat
Gestió web
Talaïos Koop.

NUCLIS TERRITORIALS I MITJANS COL·LABORADORS:
Osona ('El Setembre'), Lluçanès ('La Rella'), Maresme, el Camp, Terres de Ponent, Castelló, València, les Illes i Catalunya Nord. El Salto, La Marea, Pikara, Argia, Ahötsa, Soberania Alimentaria i AralInfo

CONTACTES:
General directa@directa.cat
Redacció Barcelona redaccio@directa.cat
Redacció València paisvalencia@directa.cat
Subscripcions subscripcions@directa.cat
Distribució distribucio@directa.cat

PORTADA: PAU FABREGAT

SUMARI

A FONS

4-11

Els impactes negatius de Mercadona
Giuseppe Sabino, Ester Fayos, Jesús Rodríguez, Lluís Pascual i Marc Campos investiguen la cara fosca de la cadena de supermercats de Juan Roig als mercats municipals, als mitjans de comunicació, en els drets laborals, en el sector del cítric i en l'àmbit financer. Fotos de Mathias Rodríguez i Lucas Guerra. Infografia de Josep Monfort.

MIRALLS

12-15

Entrevista a Javier Erro
Jordi Relañó parla amb el psicòleg valencià i autor del llibre *Pájaros en la cabeza* (Virus Editorial, 2021). Aprofundeix sobre els canvis qualitius en l'àmbit de l'activisme de la salut mental. Amb fotografies de Mathias Rodríguez.

IMPRESSIONS

16-18

Ecologisme, l'emergència desatesa
Article de Jordi Pueyo, membre de la Coordinadora per a la Salvaguarda del Montseny. Il·lustració de Joan M. Pérez.

Tornem-hi amb la justícia patriarcal
Article de Marisa Fernández, de Dones Juristes. Il·lustració de Beatriz HM.

CRUÏLLA

19-21

Cures més enllà del lucre
Cooperatives i associacions vinculades a l'atenció de les persones i de la llar reivindiquen un model que posi fi a la precarietat laboral i garanteixi la dignitat de les usuàries. Un reportatge d'Esther Seguí amb il·lustracions d'Irene Pérez i Anna Falcó.

RODA EL MÓN

22-26

Llei argentina de l'avortament
Un reportatge de Gemma Parera amb fotografia d'Anahí Cárdenas.

Assad no vol abandonar Rojava
Crònica i anàlisi de Ferran Domènech Tona i Miquel Ginestà.

EXPRESSIONS

27-31

Tres voltes oblidada
Lucía Sánchez Saornil, poeta i pionera de l'anarcofeminisme. Per Marc Campos, amb il·lustracions de Felipe de San Pedro.

Combat mortal
Relat de Javier Gil Jaime amb il·lustració de Mimi Isasmendi.

Ressenyes culturals
Sara Borrellà, Ferran Riera i Xavier Diez.

INDIRECTA

32

Entrevista a Mohamedou Ould Slahi
La CIA el va arrestar al Senegal i el va acusar falsament d'un intent d'atemptat a Los Angeles. Va estar catorze anys empresonat a la base aeronaval de Guantánamo, a l'illa de Cuba. Hi parla l'Àlex Romaguera, amb fotografia de Lando Hass.

El periodisme,

si no
el fas,

directa.cat/campaigns/fes-una-donacio

te'l
fan

Comunitat Directacoop

Independència editorial: ens finança qui ens llegeix

Redacció Directa | @La_Directa

Amb el número 523 de l'edició quinzenal en paper de la DIRECTA hem volgut cridar la vostra atenció respecte a la necessitat de finançar els mitjans de comunicació des de la base, per a dotar-los d'una major independència editorial. El 3 de maig, coincidint amb el Dia Mundial de la Llibertat de Premsa, hem difós a través de les xarxes socials una portada falsa de la DIRECTA amb el titular: "L'aposta social de Mercadona". No es tracta de res més que la plasmació en les nostres pàgines dels comunicats que difon la cadena de supermercats i que regularment els mitjans d'informació publiquen acríticament, amb un simple "tallar i enganxar" sense advertir les lectores que es tracta de publicitat. El dia anterior, 2 de maig, Telefónica comprava les portades de *La Vanguardia*, *La Razón* i *El Periódico*, per inserir-hi una publicitat amb la paraula "Gràcies". Quantes de les informacions que llegim a la premsa i que afecten grans marques comercials són fruit d'un acord de finançament?

Una de les claus de la independència editorial dels mitjans de comunicació és qui els finança. No és fàcil mantenir una estructura professionalitzada d'una redacció on s'investigue, s'analitzi i es capten les millors imatges d'allò que passa a la nostra societat. Encara és més difícil si es fa amb vocació de transformació social i donant veu a qui ostenta menys altaveus oficials. És per això que a la DIRECTA apostem per un finançament que provinga majoritàriament de les persones que ens llegeixen, fins al dia d'avui per mitjà de les subscripcions (web i paper), ara també teniu l'opció de fer-ho via donacions.

Hi ha lectures que no poden assumir una despesa fixa anual de vuitanta euros per a accedir als continguts digitals i rebre a casa la publicació quinzenal en format paper, n'hi ha d'altres que, a més de la subscripció, voldrien i podrien fer aportacions puntuals. Per això hem desenvolupat una eina de finançament complementària. Quan llegiu un reportatge, una investigació, una entrevista o qualsevol altre contingut que considereu interessant, tindreu l'opció de clicar el botó de donacions i escollir una aportació de 5, 10, 20 o 50 euros, però també de fer-ho mitjançant la xifra que considereu. Com, per exemple, donar només un euro. Pot semblar poca cosa, però per a nosaltres serà molt important. Cada mes, unes 200.000 persones llegeixen algun dels nostres continguts web. Si tan sols l'1% d'aquestes feren una donació, garantiríem la nostra estabilitat econòmica.

La nostra portada real del número 523, però, està basada en una tasca periodística de contrastació, veus i fonts, donant preeminència a treballadores, comerciants i productores que habitualment no tenen veu, i amb un titular clar i directe: "Un Mercadona més, deu botigues menys". Paradies de mercats municipals expliquen com els preus i els horaris de la cadena de supermercats els han fet abaixar la persiana. La CGT i la CNT denuncien les pràctiques antisindicals de Juan Roig.

Us volem donar les gràcies per la confiança, per llegir-nos, per renovar any rere any la vostra subscripció i, a partir d'ara, us convidem a clicar el botó de donacions sempre que us siga possible. Seguim apostant pel periodisme crític i la transformació social.

L'espina

Al mercat municipal Els Filtres de Manises. Després de la remodelació i l'arribada de Mercadona, només hi queden tres parades en funcionament / MATHIAS RODRÍGUEZ @mathiasrodz_

El mercat d'Els Filtres de Manises (l'Horta de l'Oest) és un dels més apreciats de les comarques de València. A la façana es pot veure una mostra de panells ceràmics en els quals es reproduïen els usos i costums dels mercats valencians en el segle XVIII. Es va inaugurar el 13 de juliol de 1974, en un lloc conegut com la terrassa “dels filtres”, un espai urbà obert on se celebraven actes públics, contigu a la infraestructura de filtres d'aigües potables, actualment el parc Els Filtres. Es va construir amb una capacitat de 108 punts de venda, un nombre que va disminuir en els anys vuitanta del segle passat per la fusió de les parades. El febrer del 2003, es va inaugurar el mercat després de la remodelació: una part va ser destinada a les instal·lacions comercials del Mercadona i la resta, una dotzena de llocs, es va remodelar per actualitzar-los. Ara mateixa, hi ha tres parades en actiu.

Francisco Amarillo, qui fa servir un pseudònim per por a les represàlies, hi tenia una parada des del 2003. “Els primers dos o tres anys després de la reforma venia molta gent i les coses anaven prou bé. Però, de seguida, els beneficis van baixar dràsticament, i any rere any les vendes van minvar. Va ser una mort lenta, i al final vaig preferir jubilar-me en lloc de pagar impostos sense veure cap profit”. S'havia acabat el que Mercadona anomena “efecte crida”, el procés segons el qual l'obertura d'un Mercadona dins d'un mercat municipal fa augmentar la presència de clientela atreta pel supermercat de nova construcció. Amarillo afegeix que en els últims anys de la seua activitat

era normal veure una desena de persones que compraven al mercat i, en canvi, el supermercat de la família Roig era ple de gom a gom.

Un testimoni semblant és el d'Àlex Agramunt, peixater i propietari d'una botiga a Castelldefels. “Estàvem al Mercat de Sants (Barcelona). La meua família tenia la paradeta allà des de fa cinc generacions. Ara fa dos anys que no hi som”, explica Agramunt. Mercadona s'hi va instal·lar l'any 2015. Dos anys abans, començaren les negociacions entre l'Ajuntament i les paradistes del mercat. “Li vam dir que podien entrar al mercat amb la condició de no posar productes frescs, però com que hi posen molts diners, van acabar fent el que volien”, subratlla Agramunt.

Al començament dels anys 2000, la fórmula per la qual es reformaven els mercats municipals era per mitjà d'una convocatòria d'un concurs públic. Així, les cadenes interessades podien presentar la seua oferta (tant econòmica com de característiques) per a l'explotació del local. Després, una part de les obres les pagaven els ajuntaments i l'altra les propietàries de les parades, de forma proporcional. Mercadona, que es quedava amb una proporció gran de metres quadrats, tenia més pes en la contractació definitiva. De fet, a Sants, malgrat les promeses, l'empresa de Roig va posar productes frescs al seu interior, com peix, carn i fruita. Això creava i crea una competència deslleial amb les paradistes que no poden assumir els preus de la gran distribució per les despeses que tenen. Un Mercadona pot estar obert més hores, rotant treballadores, la qual cosa no és assumible per a la majoria de les parades del mercat, que aca-

UN IMPERI A COSTA DEL COMERÇ LOCAL

La cadena de supermercats de Mercadona competeix amb el comerç tradicional en 28 mercats municipals en tot l'Estat espanyol. La seua presència ha derivat en la jubilació anticipada i la fuga de venedores que no poden competir en preus i horaris

Giuseppe Savino | @peppesavino78

De gener a setembre de 2019 unes 15.000 botigues van abaixar la persiana, mentre Mercadona apujava en un 17% els beneficis

“Han colonitzat llocs tradicionals dels barris i mercats”, afirma Xavier Montagut, president de la Xarxa de Consum Solidari de Catalunya

ben autoexplotant-se. “Si haguera tingut la parada encara, o treballava jo des de les cinc del matí fins a les deu de la nit, o no haguera portat endavant el negoci”, conclou Amarillo. És una de les conseqüències del fet que Mercadona tinga preus més baixos sobre el producte fresc.

Hui en dia, si comparem els preus en el Mercadona i en una de les peixateries del Mercat de Sants, trobarem la sépia a 9,95 euros, el calamar a 5,95 euros i els mollets a 12,95 euros en la peixateria del Mercadona. En canvi, en una de les paradetes del mercat, la sépia està a 14,90 euros, el calamar a 19,80 euros, i els mollets a 14 euros. Segons la memòria anual de Mercadona de l'any 2010: “Mercadona no només creu que és determinant la convivència de les seues botigues amb diferents formats comercials tradicionals, sinó que fomenta el seu desenvolupament, tal com ho demostra l'aposta per la revitalització dels mercats municipals que manté des del 2001 amb l'objectiu de potenciar el comerç urbà i els municipis on és present”. Malgrat aquestes intencions, les dades no mostren això. Si agafem com a referència tres mercats de Barcelona on Mercadona té presència, en vint anys han desaparegut moltes paradetes. Han passat de 401 a 67 al Mercat de Sants, de 218 a 21 al Mercat de la Guineueta, i de 165 a 22 al Mercat de la Unió.

Creació d'una imatge familiar

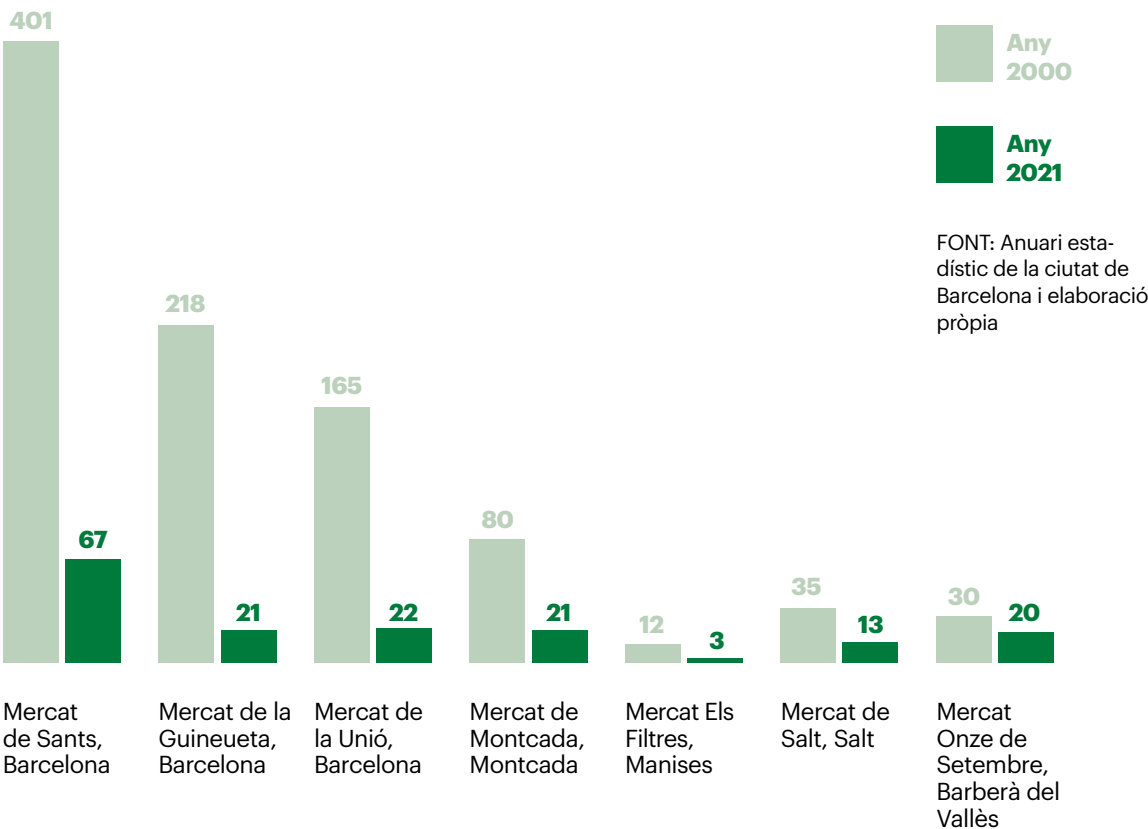
“Mercadona ha estat colonitzant llocs tradicionals dels barris i mercats en aquests anys. S'han apropiat de la imatge dels mercats tradicionals amb una clara intenció comercial”, afirma Xavier Montagut,

president de la Xarxa de Consum Solidari de Catalunya. La idea de tindre un Mercadona dins d'un mercat fa que la consumidora es familiaritze amb la seua presència i, a més, amb una imatge tradicional del bon producte que es troba als mercats municipals. Tanmateix, fomenta la compra en altres Mercadona, dislocats pels barris. “Empenta la gent a pensar: ‘Per a què he d'anar fins al mercat, si el Mercadona té les mateixes coses i més barates?’”, afegeix Montagut.

Si els mercats municipals no han rebut cap empenta per la presència d'un supermercat, tampoc el xicotet comerç de barri. L'any 2017, segons les estadístiques de la Seguretat Social, van desaparèixer 16.500 xicotets comerços a l'Estat espanyol -considerats com a tals els que no tenen més de cinc assalariats. El 2018, en van abaixar la persiana al voltant d'11.000, i el 2019, de gener a setembre -última dada disponible- van tancar quasi 15.000. Mercadona, segons dades de la mateixa empresa, ha obtingut enguany 727 milions d'euros de benefici, un 17% més que l'any anterior. També ha venut més, per un valor de 26.932 milions, un 5,5% més.

Si agafem les últimes dades disponibles en el Panell de consum alimentari a l'Estat espanyol, elaborat pel Ministeri d'Agricultura, Pesca i Alimentació, i desgranem quina és la despesa real dels espanyols en alimentació, tant dins com fora de la llar, veurem que són 1.698,45 euros per persona. D'aquests, el 75% es correspon amb compres realitzades en la gran distribució, bàsicament supermercats, hipermercats i gran descompte; el 25% restant són compres en el comerç al detall especialitzat, mercats locals i mercats ambulants. »

Nombre de parades en mercats on Mercadona té presència

» Entre la gran distribució, Mercadona arriba a nou de cada deu llars espanyoles i té una quota de mercat del 24,5 %, segons les dades de la consultoria Kantar Worldpanel. “El xicotet comerç representa un model més equitatiu de repartiment de la riquesa, enfront de la concentració que representa el model de les grans distribuïdores, que acaben formant un oligopoli”, recorda Luis Azorín de l’àrea de Consum d’Ecologistes en Acció. Gràcies a aquest poder imposen condicions de preus baixos a les productores, sobretot a les xicotetes (agricultura, ramaderia...), que es veuen obligades a acceptar, per no poder comptar amb altres alternatives viables per a la venda dels seus productes.

Pa i formatge amb trampes

En la pàgina web de Mercadona podem trobar que la companyia valenciana ha adoptat una sèrie de mesures per la sostenibilitat ambiental, com eliminar les bosses de plàstic d’un sol ús en totes les seues botigues, o el fet que tots els productes d’origen animal procedeixen de proveïdors homologats i auditats per les autoritats competents, que garanteixen el benestar animal. “És una pràctica habitual en màrqueting i publicitat: combatre els teus impactes a força de donar una imatge contrària, però sense canviar l’essència del teu model, que es distingeix per la seua deslocalització, per la manca de sostenibilitat ambiental i per contribuir a la concentració de la riquesa i la pèrdua d’ocupacions”, conta Azorín.

Les grans distribuïdores ofereixen productes locals, ecològics o de comerç just, o de poc impacte ambiental, com a una manera d’ampliar la seua clientela, atés que han vist que existeix una demanda en part

de la societat, però buiden aquestes propostes de contingut polític i de capacitat transformadora, i les redueixen a una etiqueta. “Cal que siguem conscients de la voluntat de cooptació de les grans superfícies i de la gran indústria. Un producte ecològic que es ven en un supermercat té molt poca capacitat de transformació, perquè, bàsicament, està comercialitzat en un punt de venda que vulnera els drets dels treballadors i sovint paga un preu injust als productors”, argumenta Esther Vivas, periodista experta en agroalimentació. Tanmateix, en els últims anys, per la demanda creixent de menjar un pa sense elaboració industrial o amb una fermentació més lenta, es pot trobar en el Mercadona el pa fet amb massa mare. “Tot el pa -inclòs el de massa mare- de Mercadona i de les grans distribuïdores és industrial i precuinat. Amb la qual cosa, la seua producció és més barata, requereix menys llocs de treball, perquè està més mecanitzada i, generalment, la qualitat és pitjor que un pa fet en forma artesana”, recalca Azorín. De fet, el pa de Mercadona conté només el 3% de massa mare, un percentatge mínim, que permet a l’empresa de Roig comercialitzar-lo amb aquesta denominació.

El mateix passa amb el formatge d’ovella. En el real decret 262/2011, s’especifica que el formatge es pot anomenar “d’ovella” amb només un 15% de llet d’ovella. “Potser té un 85% de llet de vaca, que és la més barata, i després un 15% d’ovella”, afirma Jordi Benages, ramader de la granja La Planeta, a Xert (el Baix Maestrat). Aquesta pràctica acaba afectant els productors locals, perquè els preus de Mercadona o els d’altres superfícies són un 62,5% més baixos. Al Mercadona, un formatge semicurat d’ovella val 6 euros el quilo, i un productor el ven al detall a 16 euros. “Això és possible perquè estan enganyant a la gent”, conclou Benages. ●

Publicitat

Mercadona assegura que no inverteix en publicitat, sinó que les seues empreses que elaboren les seues campanyes de promoció de vendes són grans pressupostos als anunciadors.

Jesús Rodríguez | @albertmartnez

En la roda de premsa celebrada el 20 d’abril de 2021, en la que Juan Roig va fer balanç de l’exercici 2020 i va voler enviar un missatge molt clar: “L’any passat, Mercadona va comprar productes espanyols per un valor de 21.138 milions d’euros. L’empresa representa un 2,22% del PIB espanyol, el 3,9% dels llocs de treball [Roig assegura que als 93.300 llocs de treball directes cal afegir-hi unes 500.000 persones que formen les plantilles de les 3.000 empreses proveïdores] i el 2,2% de la recaptació fiscal de les administracions públiques”. En altres paraules, si a Mercadona li van bé les coses, a l’Estat li aniran bé les coses, i a les entitats financeres on atresora els seus beneficis també. La tercera fortuna empresarial de l’Estat espanyol se situa doncs, entre les “massa grans per caure” (*too big to fail*, en la versió anglesa d’aquesta coneguda expressió), aquelles societats de l’entramat econòmic que els governs rescaten en cas necessari, tal com va passar amb Bankia, Banco Popular o CatalunyaCaixa. I és des d’aquesta posició de poder des d’on desplega la seua estratègia comunicativa. No li cal inserir publicitat als

maquillada

nsereix publicitat als mitjans, però les
ves marques blanques sí que destinen
s de premsa, ràdio i televisió

mitjans de comunicació. Les bones
relacions de Juan Roig amb el poder
polític i amb la cúpula bancària que
controla les grans corporacions mediàtiques fan que tot flueixi.

El seu equip de premsa té delegacions a totes les comunitats autònomes, així com especialistes en mitjans internacionals i xarxes socials. No contracten publicitat als mitjans, però hi apareixen cada dia. Segons apareix en les seves memòries anuals, les delegacions mantenen contactes i reunions amb responsables de les institucions públiques i dels mitjans de comunicació. Al seu apartat "Sala de premsa" ofereixen material gratuït a diaris, ràdios, agències i televisions: fotografies, vídeos, àudios i notes de premsa en forma de notícia. Només cal retallar i enganxar. I així passa.

El 14 d'abril, Mercadona anunciava mitjançant un comunicat que modificava els envasos de plàstic de les seves pizzes: a partir d'ara seran reciclables. El comunicat, redactat com si fos una notícia d'elaboració periodística, el van reproduir íntegrament

ment mitjans com la Cadena COPE, Valencia Plaza o l'agència EFE. El diari 20 Minutos anava encara més enllà de la informació proporcionada per la cadena de supermercats i titulava: "Mercadona s'acomiada del plàstic". Un cop contrastada la informació amb fonts de la mateixa empresa, es pot afirmar que la reducció real dels envasos de plàstic a Mercadona serà d'un 25% i es farà de manera gradual fins a l'any 2025.

A més, una lectura completa del comunicat de Mercadona sobre el plàstic de les pizzes donava certes pistes d'un altre dels interessos editorials per reproduir-lo: les pizzes de Mercadona es fabriquen a Casa Tarradellas, una de les marques que s'anuncien a mitjans de comunicació com 20 Minutos. El mateix *modus operandi* es reitera en gairebé tots els seus productes publicitats de manera encoberta a diaris, webs o televisions. La nova cervesa torrada Falke de Mercadona, que apareixia a les seccions d'informació de diversos mitjans el mes de març, l'elabora Heineken,

els cafès filtre d'Hacendado els produeix l'empresa de Logroño UCC Coffee Spain, les patates de bossa de sabor xili i llima les elabora El Valle (Villena, Alacant), o les bosses de tempura de verdura congelada les fabrica Gedesco (Montcada i Reixac, Barcelona). Totes aquestes empreses sí que s'anuncien als mitjans de comunicació. I així podríem seguir fins a enumerar els 1.400 proveïdors "totalers" -tal com els anomenen des del 2019- que treballen per omplir les prestatgeries de Mercadona. Es tracta de marques comercials conegudes, amb estratègies pròpies de comunicació, però que alhora etiqueten una part de la seva producció amb les marques blanques Hacendado o Bosque Verde, que són les que es comercialitzen als establiments Mercadona.

Qualsevol
novetat en
els productes
que es venen
a Mercadona
aconsegueix
una presència
notable als
mitjans

El seu equip de premsa té delegacions a totes les autonomies, així com especialistes en mitjans internacionals i xarxes socials

L'altra gran estratègia mediàtica són els acords o convenis amb organitzacions com Creu Roja o la Fundació Banc dels Aliments

L'altra gran estratègia comunicativa de Juan Roig és l'aparició als mitjans gràcies als seus acords o convenis amb organitzacions com Creu Roja, la Fundació Banc dels Aliments o amb el patrocini d'esdeveniments esportius. Per mitjà de les fundacions

Hortensia Herrero -amb el nom i el lideratge de la dona de Juan Roig- i Trinidad Alfonso -nom de la mare de Juan Roig-, l'any 2020 van invertir setanta milions d'euros en el mecenatge cultural i esportiu. Per aquest 2021, han anunciat que apujaran la xifra fins als cent milions d'euros, amb la vista posada al projecte d'entreteniment Casal España Arena, amb un aforament de 20.000 persones i que preveuen construir els pròxims dos anys en uns terrenys municipals al centre de València. ●

Benefici net

LA TERANYINA DE LA FAMÍLIA ROIG ALFONSO

La xarxa d'empreses capitanejades per Juan Roig s'expandeix fora del sector de l'alimentació, amb presència en la indústria de la rajola, la dels residus o la de les energies renovables

Ester Fayos | @EsterFayos

Un de cada quatre euros (25,5 %) del pressupost que destina una família al gran consum va a parar a la butxaca de Juan Roig, president de Mercadona SA. La distribució alimentària mou milers de milions d'euros i, cada vegada més, està controlada per grans grups. Als Països Catalans i a l'Estat espanyol, qui més porció del pastís s'emporta és la valenciana de Roig, amb una quota de mercat del 24,6 % -setze punts per damunt de qui ocupa el segon lloc, Carrefour-, segons dades de Kantar Worldpanel. Euro a euro, en un any marcat per la COVID-19, Mercadona ha aconseguit un benefici net rècord de 727 milions, un 17 % més que en 2019. Tanmateix, si bé és la distribuïdora qui li'n reporta més, no és l'única que juga un paper decisiu en la fortuna de Roig, qui fa créixer la seua teranyina empresarial en sectors com el de la construcció, els residus, el turisme o l'esport.

No és tan coneguda com les nou lletres verdes i arrodonides, però sense ella no es pot entendre l'empori econòmic de Roig. Es tracta d'Inmo Alameda, la societat on concentra les accions i participacions en totes les empreses. Entre les participades, a banda de Mercadona, figuren altres dues societats: el fons d'inversió de Juan Roig, Angels Capital, i Forns Valencians, la proveïdora de productes de forn per mitjà de la qual controla el València Basket Club i la societat de carter Finop SL. Aquesta última manté una participació important en Mercadona i inverteix en la rajola per mitjà de dues companyies: Licampa 1617 SL, creada *ad hoc* per a la construcció del pavelló esportiu i cultural Casal España Arena a València, i Ciudadela Nort SL, destinada a la compra de sòl urbanístic i agrícola.

Per mitjà del vehicle inversor que dirigeix Jose Manuel Benito Bringue -qui ha sigut director de l'assessoria fiscal de Mercadona i, segons va revelar *ElDiario.es*, responsable de la filial del supermercat a Delaware, un territori de baixa tributació-, el fil de la teranyina s'estén a altres sectors molt diversos. Integrat en Marina de Empresas, junt amb l'escola de negocis EDEM i l'acceleradora Lanzadera, Angels Capital inverteix en un ampli ventall de noves empreses: consultories tecnològiques, hotels de luxe en zones de muntanya de la Marina Baixa, noves tècniques publicitàries per a grans

Inmo Alameda és la societat mercantil on concentren accions i participacions de totes les seves empreses

Per mitjà d'Angels Capital inverteixen en un ampli ventall de sectors, des del menjar per emportar fins al lloguer de vaixells

MERCADONA SA

- Fundació: 1977
- President executiu: **Juan Roig Alfonso**
- Director executiu: **Inmo Alameda SL**
- Benefici net: **623 milions d'euros (2019)**
- Principals empreses participades:
 - Irmadona Supermercados SA (100 %)
 - Ecoembalajes España SA (no disponible)
- Principals accionistes:
 - Finop SL (50,66 %)**
 - Herrecha Inversiones SL (27,71 %)
 - Portovan SL (9 %)**
 - Inmo Alameda (no disponible)**

ANGELS CAPITAL SL

- Fundació: 2013
- Director executiu: **Jose Manuel Benito Bringue**
- Benefici net: **420.940 euros**
- Accionistes: **Inmo Alameda SL (100 %)**
- Principals empreses participades:
 - Lanzadera Emprendedores SL (100 %)
 - Sothis Tecnologías de la Información SL (100 %)
 - Vivood Madapar SL (63,29 %)
 - Playfilm SL (20,61 %)
 - Colorfood Retail SL (15 %)

empreses, menjar per a emportar, cercadors de viatges, lloguer de vaixells d'esbarjo, la realització de biòpsies virtuals o la fabricació de tecnologia per a mitjans de transport d'alta velocitat.

Residus i renovables

"D'entre tots els supermercats, en destaca especialment un com el major opositor al sistema de dipòsit, devolució i retorn d'envasos de plàstic: Mercadona". Aquesta és una de les conclusions a les quals arriba l'informe "Més residus, més beneficis: qui ix guanyant amb la crisi dels plàstics a Espanya", on les organitzacions Changing Markets i Break Free From Plastic mostren com grans empreses estan evitant qualsevol intent de reforma del sistema de residus, entre elles els supermercats Mercadona, membre de la junta general d'accionistes d'Ecoem-

FORNS VALENCIANS FORVA SA

- Fundació: 1986
- Director executiu: **Arnelio Rodríguez Sánchez**
- Benefici net: **1.596.000 euros**
- Accionistes: **Inmo Alameda (100%)**
- Empreses participades:
Finop SL (100%)
València Basket Club (71,61%)

BETA PARTNERS SL

- Fundació: 2013
- Director executiu: **Atitlan Grupo Empresarial SL**
- Benefici net: **-8.234 euros**
- Accionistes: Atitlan Grupo Empresarial SLL, del gendre de Juan Roig, Roberto Centeno

INMO ALAMEDA SL

- Fundació: 1989
- Director executiu: **Juan Roig Alfonso**
- Benefici net: **596 milions d'euros (2019)**
- Accionistes:
Juan José Roig Alfonso (100%)
- Empreses participades:
Angels Capital (100%)
Forns Valenciens Forva SA (100%)
Mercadona SA (no disponible)

/ JOSEP MONFORT
@josep_mont
/ ESTER FAYOS
@EsterFayos

PORTOVAN SL

- Fundació: 1991
- Benefici net: **13 milions d'euros (2019)**
- Accionistes: **Fernando Roig Alfonso**, germà de Juan Roig, i **Elena Neguerols Colomer**
- Principals empreses participades:
Arrendamientos Sonia y Mariola SL (100%)
Energías renovables de Castellón, Alicante y València SA (100%)
Nomar Patrimonial SL (30%)
Mercadona SA (9%)

VANECO SL

- Fundació: 1990
- Director executiu: **Herrecha Inversiones SL**
- Benefici net: **5.318.000 euros**
- Accionistes: Herrecha Inversiones SL (95%) i **Finop SL (5%)**
- Empreses participades:
Beta Partners SL (14,07%)

FINOP SL

- Fundació: 1990
- Director executiu: **Inmo Alameda**
- Benefici net: **57 milions d'euros (2019)**
- Accionistes:
Forns Valenciens Forva SA (100%)
- Empreses participades:
Angels Capital (100%)
Licampa 1617 SL (99,99%)
Ciudadela Nort SL (60%)
Mercadona SA (50,66%)
Vaneco SL (5%)

bes (patronal dels consumidors d'envasos) i gran usuari i beneficiari del plàstic.

Els lligams de Mercadona amb el sector de les renovables no són tan directes com en el cas dels residus. Cal resseguir la informació mercantil per trobar la connexió, establerta per mitjà de la societat de cartera Portovan SL, de Fernando Roig, germà de Juan Roig i president del Vila-real CF i Pamesa. És propietària d'un 9% de les accions de Mercadona i posseeix Energías Renovables, administradora de l'energètica que lidera les inversions en els parcs eòlics als Ports, Renomar. Tampoc és gens fàcil trobar la connexió entre la distribuïdora i el fons d'inversió Atitlan, del gendre de Juan Roig, Roberto Centeno, i l'empresari Aritza Rodero, ambdós exconsellers de Goldman Sachs -reconvertit en banc comercial per a poder rebre suport financer públic en la crisi de 2008.

La família Roig lidera projectes eòlics als Ports i el gendre de Juan Roig és l'exconseller de Goldman Sachs

Tot i que des de Mercadona rebutgen qualsevol mena de relació, l'enllaç es troba en la societat immobiliària Vaneco SL, de l'empresària i dona de Juan Roig, Hortensia Herrero, qui és propietària d'un 27,71% de les accions de Mercadona. Una de les empreses participades per Vaneco és Beta Partners, propietat d'Atitlan destinada a la compravenda d'edificis o l'adquisició de valors mobiliaris. Prèviament, Atitlan va experimentar un fort creixement amb la compra d'accions de proveïdors de Mercadona, com va ser el cas dels sucres Dafsa o els aperitius Ibersnacks. En la seua estratègia de desvincular-se de Mercadona, des de fa alguns anys, Centeno i Rodero busquen ampliar beneficis per mitjà de l'adquisició de grans extensions d'oliveres i cítrics o els de parcs fotovoltaics. ●

“Utilitzen els diners per a sufocar les lluites sindicals”

Els sindicats CGT i CNT i extreballadores de la cadena de supermercats denuncien pressions i pràctiques antisindicals

Marc Campos | @La_Directa

La relació de Mercadona amb les seues treballadores ha estat qüestionada en diverses ocasions. Així i tot, institucions nacionals i supranacionals, mitjans de comunicació hegemònics i sindicats majoritaris posen l'empresa com a exemple de bones pràctiques laborals.

Mercadona està formada per una plantilla -distribuïda entre 1.639 establiments a tot l'Estat espanyol i 1.700 a Portugal- de 95.000 treballadores que estan, en paraules extretes de la pàgina web de l'empresa, “orientades a l'excel·lència”. Treballadores que, segons una treballadora i sindicalista de la CGT -que prefereix preservar la seua identitat per por a les represàlies-, “no coneixen o no entenen quina és realment la funció dels sindicats, no saben qui són els seus representants i davant un dubte o conflicte no saben a qui poden demanar informació o ajuda”. A més, des de la CGT consideren que “els sindicats majoritaris han perdut el contacte amb la realitat laboral, no estan al servei de les treballadores, fan de mediadors per maquillar les decisions empresarials motivades per temes organitzatius i les venen com a millores aconseguides gràcies a les seues negociacions”. I afegeixen: “Sembla que, per aquests sindicats, la prioritat siga mantenir els seus privilegis”. A més, “els sindicats majoritaris han perdut el contacte amb la realitat laboral, no estan al servei de les treballadores, fan de mediadors per maquillar les decisions empresarials motivades per temes organitzatius i les venen com a millores aconseguides gràcies a les seues negociacions”. I afegien: “Sembla que, per aquests sindicats, la prioritat siga mantenir els seus privilegis”.

Per la seua part, la CNT reitera que: “Els sindicats que estan permesos en Mercadona estan domesticats, ja que no inicien cap acció sindical sense permís de l'empresa”. “A canvi -expliquen- a aquests sindicats els permeten tindre alliberats i reben moltes subvencions per l'alt nombre de delegats d'empresa al sector”. Denuncien, a més, que ni la UGT ni CCOO s'han solidaritzat mai amb les

treballadores i delegades de la CNT acomiadades per Mercadona.

Dins del marc del diàleg social europeu, tant Brussel·les com els sindicats majoritaris, la UGT i CCOO, posen Mercadona com a exemple de bones pràctiques laborals. La CNT, des d'on consideren Mercadona com a una empresa “antisindical”, denuncia que, quan una treballadora decideix exercir els seus drets sindicals “l'assetgen, la discriminen i, per últim, l'acomaden”. Segons la CNT, quan acomaden una treballadora i existeix a prop un sindicat de la CNT, li faciliten a la treballadora acomiadada el telèfon de contacte de CCOO o de la UGT.

Els conflictes laborals entre l'empresa de supermercats i la central anarcosindicalista CNT es remunten a l'any 2006 a Barcelona, encara que el 2003 ja es va iniciar una campanya per a denunciar els acomiadaments improcedents a dones embaassades i a persones amb depressió. La vulneració constant per part

de Mercadona dels drets laborals fonamentals de les treballadores va fer que es convocara una vaga al centre logístic de Sant Sadurní d'Anoia, que va durar sis mesos.

Durant el transcurs de la vaga, es van produir acomiadaments disciplinaris, i les vaguistes van rebre amenaces i fins i tot agressions físiques. Entre aquestes, una brutal pallissa a una persona afiliada a la CNT i membre del comitè de vaga de Mercadona, a l'eixida d'un bar en l'Hospitalet de Llobregat. Cinc homes l'haurien atacat després d'etibar-li: “Això és per allò del Mercadona”, van denunciar des del sindicat. El conflicte es

va estendre en el temps en altres punts de l'Estat espanyol. La CNT va crear un fòrum -hui dia inhabilitat per la mateixa confederació- anomenat “Mercacoso”, on alguns usuaris van arribar a rebre querelles de Mercadona.

Aquest és el cas de l'extreballador de Mercadona al País Valencià Josep Matoses (nom fictici), a qui l'empresa va demandar per injúries i calúmnies

després de publicar els papers referents al seu acomiadament, així com cartes d'acomiadament d'altres companyes. Segons Matoses, després de catorze anys treballant a Mercadona, el van acomiadar perquè “no sabia fer res i vulnerava tots els estatuts i normes internes de l'empresa”. Li van oferir 3.000 euros si firmava l'acomiadament, però ell es va negar, va anar a judici i el va guanyar. Matoses va rebre 30.000 euros d'indemnització.

Així i tot, l'empresa va tornar a dur-lo a judici després de publicar continguts a les xarxes que evidenciaven les pràctiques internes que es portaven a terme en Mercadona per a acomiadar treballadores a cost zero. Al judici es van personar cinc advocats del bufet Ecija, els quals van voler pactar amb Matoses. “Vam acabar posant una clàusula de 30.000 euros -explica Matoses-, per la qual ni ells podien desmentir res del que jo havia publicat, ni jo podia tornar a parlar de l'empresa en cap mitjà o xarxa social”. I afegí: “Va quedar en evidència que monitoren i controlen la nostra activitat a les xarxes cada dia”.

Encara que els contractes de les treballadores no tenen cap clàusula

Protesta el 6 de novembre de 2013 davant d'un Mercadona de València per demanar la readmissió d'un treballador acomiadat per impulsar una secció sindical de la CGT / J. R. FERRANDIS

Un model que esprem les llauradores

Temporeres recollint taronges en un camp del País Valencià / LUCAS GUERRA

Protesta de CNT-València i CNT-Vall d'Albaida davant d'una onada d'acomiadaments disciplinaris l'any 2013 / CNT VALÈNCIA

de confidencialitat -més enllà de les obligacions per conveni col·lectiu i estatut dels treballadors en matèria de lleialtat i de no causar perjudici o mala imatge de les empreses amb mala fe-, en un moment de conflicte, empresa i treballadora poden arribar a un acord extrajudicial que pot contenir clàusules addicionals. A Mercadona, insisteix la CNT, “utilitzen els diners per a sufocar les lluites sindicals. Per exemple, comprant el silenci de les treballadores que han sofert vulneracions dels seus drets laborals”.

En aquest sentit, també cal destacar el cas de Francisco Enríquez Martínez, *Fran*, delegat sindical de la CGT a Màlaga, qui a 2013 va liderar un grup de treballadores de Mercadona amb intenció de crear una secció sindical. “El van acomiadar i el van intentar silenciar amb quantitats desproporcionades de diners -ens expliquen des de la CGT- fins i tot van coaccionar un familiar seu, també treballador de l'empresa, per a frenar les mobilitzacions que, amb el suport de la CGT de Màlaga, es van produir”. I conclouen: “Amb tots aquests precedents, és comprensible que les treballadores no es vulguen implicar”. ●

Lluís Pascual | @LluísPVidal

“Siempre precios bajos”, aquest eslògan ha acompanyat l'estratègia publicitària de Mercadona des de 1993 fins a l'actualitat. Segons s'explica al llibre *Historia de un éxito: Mercadona*, del periodista valencià Javier Alfonso, aquesta política ha estat una de les claus en l'èxit de l'empresa de Juan Roig. Els efectes negatius associats no recauen tan sols sobre el xicotet comerç, sinó que arrossega també les productores de fruites i hortalisses. “Mercadona fa compres molt grans de productes i acaba marcant el preu a les llotges”, raona Mireia Vidal, llauradora i secretaria general de la Coordinadora Camperola del País Valencià (CCPV-COAG). Segons un informe d'Alimarket, una societat especialitzada en informació econòmica, l'any 2020 el 55,5% de la fruita fresca i el 51,9% de les hortalisses a l'Estat espanyol han sigut comercialitzades per supermercats, hipermercats i cadenes descompte. D'entre aquestes, Mercadona en controla aproximadament una quarta part. Segons dades de la consultora Kantar Worldpanel, un 24,6% de la quota de mercat, quinze punts per sobre de Carrefour. Segons Ferran Gregori, tècnic de la Unió de Llauradors i Ramaders del País Valencià i productor: “Els supermercats fixen el preu i a partir d'ací els intermediaris arregen el seu marge fins que a l'agricultori arriba el que li arriba”. Per a Gregori, es tracta d'un sistema de cadena de distribució que funciona de manera inversa a la comercialització de productes elaborats, on tradicionalment és el fabricant qui estableix el preu segons els costos de producció. En aquest cas, és el comercialitzador qui decideix el preu aprofitant que són “els forts de la cadena -en paraules del

llaurador- i que són productes peribles que no es poden emmagatzemar”. Aquesta situació afecta notablement el cultiu de cítrics, predominant al País Valencià, on les taronges s'encareixen un 572% en el trajecte del camp al lineal del supermercat i les llimes un 994%, segons l'índex de preus en origen i destí dels aliments elaborat per la Coordinadora d'Organitzacions Agrícoles i Ramaders (COAG). Les empreses de distribució defensen que el seu marge de beneficis en aquests productes també és baix, argumentant que no convenç les productores de CCPV-COAG. “No són situacions comparables, perquè qui produeix ha d'assumir els costos i els riscos de producció”, responen. A més, l'organització critica que els supermercats utilitzen aquests productes com a reclam per a la clientela, els anomenats *commodities*, que acaben comprant també altres productes on obtenen més benefici. A voltes s'han venut per davall dels costos de producció, una pràctica que és il·legal, segons la llei de cadena alimentària. “Mercadona ha venut oli d'oliva per sota del preu per a fer-se publicitat”, denuncia Vidal i afegeix que “cada vegada que detectem aquesta pràctica, COAG fa una denúncia”. Aquestes denúncies són recollides per l'Agència d'Informació i Control Alimentaris, un instrument que “és un gran avanç respecte del que passava fa deu anys, però calen més recursos tècnics i econòmics per a fer complir la llei”, segons opina Gregori. El tècnic de la Unió tampoc es mostra satisfet amb les justificacions dels supermercats: “Tenen un marge xicotet, és veritat, però que no venguen les taronges tan barates. Per què les regalen?”, es qüestiona, interpel·lant-les.

Javier Erro,

psicòleg

“El biologicisme permet mercantilitzar el patiment psíquic”

Text: Jordi Relano | @j_relano

Fotografia: Mathias Rodríguez | @mathiasrodz_

Els darrers anys s'han produït canvis qualitatius en l'àmbit de l'activisme en la salut mental. L'aparició de grups i col·lectius basats en l'experiència del malestar psíquic comença a desbordar el rol de professionals i familiars com a altaveus davant les institucions. A *Pájaros en la cabeza* (Virus Editorial, 2021) el psicòleg valencià Javier Erro aproxima l'estela d'espais d'autogestió i de suport mutu sostinguts en primera persona a l'Estat espanyol i a Xile. Amb llums llargues, el llibre traça un recorregut viu sobre una efervescència associativa que denuncia violències hereves de la institució dels manicomis. Les veus de testimonis i textos d'època permeten aprofundir també en corrents crítics anteriors com l'antipsiquiatria o la contrapsicologia. Erro aposta per la capacitat de transformació de la nova xarxa en construcció i l'explica com un moviment social incipient, però capaç de connectar amb els malestres detectats a altres activistes.

Al teu anterior llibre, *Saldremos de esta*, et centaves força en l'àmbit familiar. A *Pájaros en la cabeza* has ampliat l'espectre.

Saldremos de esta és una guia centrada en l'entorn de la persona en crisi, que pot ser la família, les companyes de pis, la parella, els grups d'amigues, la feina... Vaig escriure'l perquè molta gent dins el moviment llibertari, a València, venia a preguntar-me com actuar de forma distinta amb persones que vivien moments de patiment psíquic. Em vaig adonar que no sabia què respondre i que els materials disponibles eren eines analítiques i no pràctiques. Vaig començar basant-me en experiències del meu entorn familiar, en la meua pràctica professional i preguntant a moltes persones amb patiment psíquic quins suports els havien ajudat. *Pájaros en la cabeza* neix per recopilar el recorregut d'un moviment activista molt més desenvolupat. No pretenc esgotar ni les propostes pràctiques ni les teòriques ni els activistes. En cap moment ha estat la meua intenció recollir tots els discursos ni tots els col·lectius.

En ambdós casos assenyaless el context com un element essencial per entendre el malestar subjectiu.

No se m'acut cap experiència de malestar subjectiu que no estigui dins d'un context social. Ningú pot negar avui que el context social afecta el patiment psíquic, però ningú se'n fa càrrec al 100%. Que s'afirmi popularment no vol dir que siguem capaces de fer-nos càrrec del gran pes del context social. I això no és només perquè el neoliberalisme ens hagi tornat individualistes i dificulti sortir de la interiorització del patiment psicològic. No tenim eines. Davant d'una persona amb patiment psíquic podem aconseguir fer una lectura teòrica del context i articular vincles amb el malestar, però, a la pràctica, encara és molt difícil canviar-lo per atenuar el patiment psíquic. A banda, cal tenir molta cura

amb no simplificar: no hem d'invisibilitzar el context social, però tampoc podem pensar que és l'única qüestió.

Parles de la cultura de la salut mental. En què consisteix?

Són un conjunt d'idees hegemòniques que es tenen respecte al que és la ment, les emocions i el malestar o patiment psíquic de les persones. Aquest conjunt no es construeix del no-res, sinó que l'acompanya un context històric i econòmic que selecciona quines idees sobre la salut mental s'acaben convertint en hegemòniques. Fent un símil, podríem parlar del conjunt d'idees que componen el patriarcat, amb la diferència que el concepte de *salut mental* és molt més recent. La importància del concepte és que es pot transformar, és flexible. Les idees estan jerarquitzades, però canvien amb els contextos històrics i es van substituint, desplaçant, pujant i baixant segons el rang d'hegemonia.

Les veus que parlen del que s'entén com a salut mental són moltes, però totes tenen el mateix pes?

La cultura de la salut mental està formada per una infinitat de fonts: des de la veïna del cinquè fins a les sèries, les pel·lícules o els llibres. Totes les idees no acaben formant part de la cultura de la salut mental, però algunes, provinents del camp social, es distorsionen per adaptar-les al que convé al context socioeconòmic neoliberal en què vivim. Una de les fonts que considero més importants són les disciplines *psi* (sobretot, psiquiatria i psicologia) i una idea molt clara és la del biologicisme, que planteja que els processos biològics són els únics o els primordials que intervenen en el patiment psíquic. Aquesta idea convé al capitalisme i al neoliberalisme perquè permet mercantilitzar i comercialitzar amb el patiment psíquic, individualitzar el patiment a l'interior de la persona i descontextualitzar-la.

El biologicisme s'ha incorporat molt de pressa i d'una manera brutal a la cultura de la salut mental des dels anys vuitanta.

Com a corol·lari a això mateix, en diversos fragments també abordes la necessitat de problematitzar l'ús actual dels psicofàrmacs.

Cal problematitzar-los perquè les persones que els prenen els problematitzen. No he conegut ningú a qui el fet de prendre psicofàrmacs no li hagi generat un cert dubte, que s'hagi plantejat o bé deixar de prendre'ls o bé si li compensen els anomenats efectes secundaris. Els psicofàrmacs estan a la base del discurs hegemònic biologicista que diu, per exemple, que hi ha un descens de la dopamina en les persones amb diagnòstic d'esquizofrènia perquè el fàrmac anomenat antipsicòtic n'afecta els nivells. Quan les persones surten del model del psicofàrmac i fan altres coses per gestionar el seu patiment psíquic i seguir amb les seves vides, ataquen directament el model biologicista i també el model neoliberal. Crec que cada persona té dret a decidir quina mena de substàncies químiques ingereix.

Fins a quin punt creus que el capitalisme actual no deixa marge de maniobra?

Imagina una persona acomiadada de la feina, amb tres filles a càrrec seu i que ha de pagar una hipoteca. Suposa que aquesta persona desenvolupa un malestar. El que plantejo, més enllà d'una lectura del context, és com anar més enllà en termes pràctics. Què cal fer per mitigar el patiment psíquic de la persona sense invisibilitzar el context social ni esperar que caigui el capitalisme per estar bé, perquè això no es pot operativitzar a curt termini. Es tracta d'aconseguir el manteniment al mateix temps del curt i del llarg termini. I això és difícil per múltiples motius: hem estat educades en un sistema on les disciplines *psi* tendeixen a descontextualitzar a curt termini i tracten d'eliminar la simptomato-

“ ”

Cada persona té dret a decidir quina mena de substàncies químiques ingereix

El patiment psíquic està present en tots els col·lectius que són objecte de discriminació o abús de poder

logia. Assenyalar que el capitalisme genera patiment psíquic no significa estar fent tots els deures.

Què aporta el fet de generar espais de trobada en primera persona?

Una de les coses que m'han comentat moltes persones és la importància de veure que moltes experiències que pensaven que només vivien elles, de sobte, també les veuen en altres persones. Potser creien que només elles estaven sobremedicades i descobrien que el 80 % de les persones del col·lectiu també ho han estat o també han estat contingudes mecànicament, o han passat per professionals que no les escolten en absolut o que les han infantilitzat. Una de les coses més boniques

és adonar-se que no estàs sola, sinó que l'experiència és compartida. Aquí es crea un espai comú i una base des d'on transformar i produir un discurs transformador.

El suport mutu és una pedra angular per l'activisme en primera persona. L'aïllament afecta també professionals?

El suport mutu és una de les idees columna de l'activisme en primera persona que permet trencar la lògica de l'aïllament. Posar en comú permet interactuar i, possiblement, generar discurs. Contextualitzar el dolor em sembla important, no pensar que sorgeix en un no-res, sinó que es dona sota unes condicions socials que poden haver-lo generat o haver afavorit el seu desenvolupament. Permet generar models a partir de coneixement i reflexions pròpies en relació amb el que és el malestar. Entre professionals és necessari que s'estableixin connexions i trencar el model de congrés-revista-article, que també individualitza. La pauta de l'acadèmia impedeix un debat real amb reflexions molt més subjectives, des del dubte propi i el treball quotidià. Els professionals crítics estan en petites illes i és interessant crear xarxes entre aquests nodes.

També abordes la història de l'espai de celebració i denúncia Mad Pride (Orgull boig), que va arrelar a Catalunya el 2018. És un exemple de la necessitat d'establir ponts amb altres activismes?

El malestar o el patiment psíquic està present en tots els col·lectius socials que pateixen discriminació, abús de poder o que, simplement, estan sota la jerarquia social. Si no tens feina, si ets una persona migrada, si ets una dona que ha patit violència o una persona trans que pateix alguna discriminació... Totes manifestaran certa intensitat de malestar psíquic. L'activisme en salut mental té un camp molt concret, aquest malestar, on conflueixen molts col·lectius socials. Crec que és inevitable que, ara que ja han sorgit qüestionaments i comença a néixer una politització del malestar, altres col·lectius l'alimentin amb les seves pròpies experiències. Aquí es pot produir un magma.

Malgrat que *Pájaros en la cabeza* fixa un marc teòric, recalques que les idees de màxims han de poder conviure amb les propostes concretes.

Sí. Per mi, el debat "Reforma o revolució?" està dinamitat. No veig contradicció entre aconseguir un canvi jurídic, que no canvia estructuralment el sistema, i demanar canvis més ambiciosos a llarg termini. L'única solució és compartir postures, articular-les i sumar-les sense imposar-ne unes sobre les altres. Crec que els moviments socials en els seus inicis són laboratoris d'experimentació. Hi ha retalls de discursos, indicis d'idees que es consoliden en discursos i pràctiques a mesura que els col·lectius s'enxarxen. Si no es destrueixen o són destruïts abans, s'arriben a provocar transformacions socials. L'activisme de nou encuny relatiu a la salut mental a Espanya i Xile està en aquest procés de maduració, de construcció constant. És molt jove per aportar propostes definitives i no se li pot exigir una idea precisa. Crec que és positiu que es vegi així.

Els sis anys entre els dos llibres són els que van del congrés Entrevoces, una fita organitzativa en primera persona, fins a l'actualitat.

“ ”

Som als inicis d'un moviment de salut mental molt més real que l'activisme que hi ha hagut fins ara

En la salut mental s'ha passat d'una violència brutal a una molt més suau, però sense abandonar-la

Com ha madurat aquest activisme i cap a on evolucionarà?

Ha crescut. Han sorgit més col·lectius, moltes més experiències i moltes reflexions s'han anat consolidant. Els debats estan molt més desenvolupats, s'afina molt més la punteria i segurament això continuï. Som als inicis d'un moviment de salut mental molt més real que l'activisme que hi ha hagut fins ara. Tant en relació amb àmbits professionals, com va passar amb l'antipsiquiatria o la contrapsicologia dels anys setanta, com en relació amb les associacions de familiars. El que l'activisme en primera persona planteja és del tot diferent i té una potencialitat transformadora en l'àmbit social molt més gran. Quan es va celebrar el congrés Entrevoces no hi havia el nivell de discurs actual i d'aquí a uns anys hi haurà discursos i pràctiques molt més consolidades.

El llibre també aprofundeix, més enllà dels tòpics, en les respostes crítiques al gir biològicista del manual de diagnòstics psiquiàtrics dels vuitanta, conegut com a DSM-III.

Hi ha una simplificació bastant gran del que va ser la lluita antipsiquiàtrica. S'ha partit de la base que la lluita és un conjunt de llibres i de textos de tres o quatre psiquiatres que tenien una visió crítica i polititzada. L'antipsiquiatria va tenir les seves pràctiques, els seus moviments col·lectius, els seus suports, els seus debats, els seus experiments... Crec que és una cosa molt més rica del que ha quedat. No parlo d'una nova antipsiquiatria, sinó d'un moviment social diferent, amb altres objectius, i protagonitzat per altres subjectes polítics, que fan alguna cosa radicalment diferent. Des del meu punt de vista, és molt més transformador.

Al llarg del llibre, diversos testimonis parlen de sobremedicació o coerció. Fins a quin punt la violència està imbricada en el sistema de salut mental? I fins a quin punt els moviments en són conscients?

El camp de la salut mental neix amb el manicomi on, per mantenir gent tancada, encadenada

en uns primers moments, s'exercia violència. El desenvolupament en el camp de la salut mental té unes arrels violentes. S'ha passat d'una violència brutal a una molt més suau, però sense abandonar-la. Crec que hi ha una consciència molt forta pel que fa a les violències més evidents com les contencions mecàniques, l'electroxoc o la sobremedicació. Però també hi ha violències molt més lleus, més diluïdes, a les quals es podria fins i tot qüestionar si anomenar-les *violències* o no, que tenen a veure amb elements com la psicoeducació, la medicació en si, la teràpia o els tallers de grup als quals s'acudeix voluntàriament.

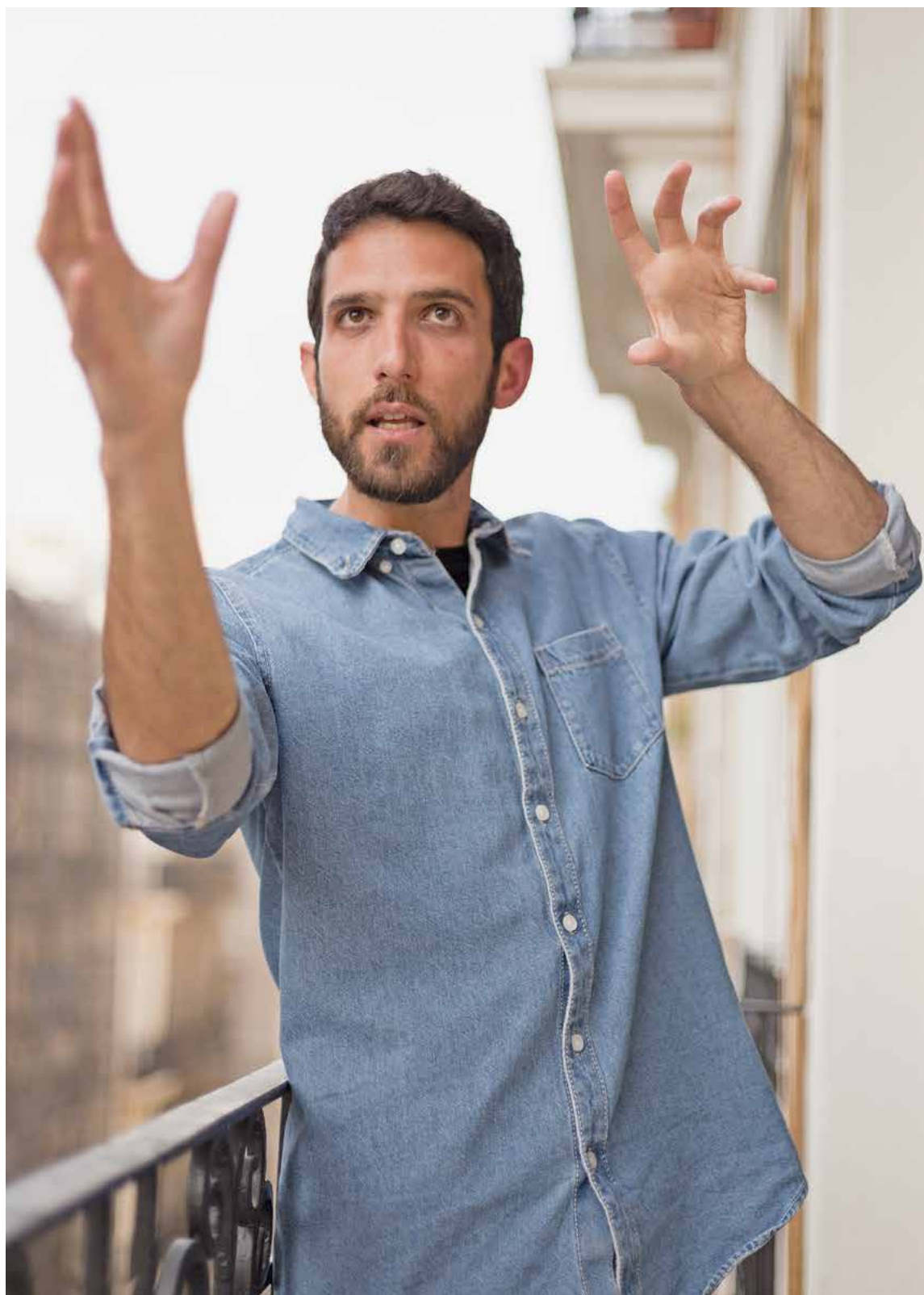
Creus que la pandèmia alentirà el creixement de l'activisme en salut mental?

La sortida lenta de la situació actual serà un xoc, com ho va ser l'inici de la pandèmia. En termes econòmics, laborals, polítics... i també en el món de l'activisme en salut mental. No sé cap a on. A València s'han fet concentracions davant d'algunes residències on la pandèmia s'ha fet servir com a pretext per reduir la llibertat de moviment. És un

fet que denota capacitat de resposta de l'activisme en salut mental, encara que no sé si serà prou flexible per adaptar-se als canvis tan ràpids que viu la societat. A Xile hi va haver un esclat social meravellós i brutal amb les protestes contra el govern de Piñera, que van girar el país de dalt a baix i que la pandèmia ha girat de nou de baix a dalt. Si ara fes les mateixes entrevistes a les mateixes persones, obtindria resultats diferents.

Per què vas escollir Xile per parlar d'activismes a altres estats?

Perquè hi coneixia col·lectius que duïen a terme un treball que em semblava interessant. Seguiu a Autogestión Libre-Mente i havia llegit el manual *Locos por nuestros derechos* i em semblava interessant poder conèixer-los. No tant per poder comparar els moviments, sinó per esbrinar quins nexes en comú hi havia i no reduir la mirada a Espanya. M'interessava poder ampliar informació, reflexions i discursos que potser no s'estaven duent a terme aquí o al revés, per poder presentar un treball més ampli. ●

a doble espai

Ecologisme, l'emergència desatesa

És imprescindible per a qualsevol govern que vulgui anomenar-se ecologista aturar els projectes especulatius que posen en perill el territori, i deixar a la paperera de la història el BCN World, el Quart Cinturó, la MAT i tants d'altres

Jordi Pueyo i Tapias | @JordiTapias

Membre de la Coordinadora per a la Salvaguarda del Montseny

Deia Arcadi Oliveres en la universitat oberta que eren les seves xerrades al carrer, que si tot el món visqués amb l'estil de vida de Catalunya, no hi hauria prou recursos per satisfer-ne el consum ni en tres planetes com aquest. Deixant de banda, evidentment, que feia referència a una mitjana aritmètica, una sentència com aquesta hauria d'alertar tant a qualsevol ecologista com a qualsevol persona que es faci dir d'esquerres.

Recordo que en aquell moment, a l'inici del segle -temps en el que a Barcelona i a Catalunya governava un tripartit pretesament d'esquerres-, al barri del Poblenou lluitàvem en contra d'aquell projecte de substitució social i especulació urbanística que s'anomena 22@ i fèiem pinya en una plataforma veïnal contra altres projectes urbanístics emparats en el mateix Pla general metropolità, dissenyat el 1976 per ajuntaments franquistes, i acolorit des dels despatxos a cop de manual i talonari pels tècnics de la nova esquerra del liberal-progressisme. El pragmatisme de "Sempre tot pel poder", encara que sigui a càrrec d'apropiar-se del fruit del treball de barris construïts amb lluites i conquestes obreres. Una hipotètica esquerra que satisfia els interessos de les quatre-centes famílies de sempre. Projectes que, com denunciàvem en aquell moment, han significat la gentrificació de centenars de milers de persones de l'àrea de Barcelona. Gent que, expulsada de casa seva, es va veure forçada a emigrar a altres ciutats i pobles on pogueren satisfer el cost de l'habitatge, el preu de viure a casa seva. Un èxode que el dia d'avui no s'atura. I el que no van fer aquests megaprojectes de substitució social i urbanística, ho ha fet la hiperfreqüentació turística. Desplaçaments forçosos massius, exili voluntari per fugir de Barcelona, que ha tingut un greu impacte en el nostre territori.

Expansió urbanística en la segona i subsegüents corones, pèrdua de sòl natural i agrícola, noves infraestructures, noves carreteres, hiper-mobilitat diària i bogeria col·lectiva d e

És impossible seguir com si res i fer créixer l'economia sense destruir la base física i biològica que tot ho sustenta

cap de setmana per escapar d'una ciutat que cada cop menys gent sent com a seva.

I com si això fos poc, aquesta esquerra histriònica i servil segueix perseverant en les polítiques del passat. Una esquerra que comparteix taula i família amb les grans fortunes que s'han forjat amb l'explotació humana i l'espoli del planeta. Una classe política tan ambiciosa com cega, disposada a seguir topant de cap contra els límits físics de la biosfera i aplicar una vegada i una altra les mateixes receptes. Una classe governant que de seguida ha oblidat el Glòria sense extreure'n cap aprenentatge, dirigents que oculten les causes de l'expansió planetària de la COVID-19 i d'altres

virus i bacteris, que afecten l'espècie humana i el conjunt d'animals i plantes que poblen la Terra. I les oculten en favor dels interessos turístics, extractius, explotadors i especuladors que protegeixen. Un model que, lluny de distribuir riquesa i ampliar sobirania, el que fa és expandir precarietat i consolidar servitud i dependències, i posar en mans del gran capital nacional i transnacional territori, aigua i terra.

Avui som conscients que, per satisfer les necessitats immediates, si no volem hipotecar país i planeta per sempre, no hi caben receptes keynesianes de creixement i deute. També sabem que

/ JOAN MANEL PÉREZ
@joan.manel

aquestes receptes socialdemòcrates només han servit perquè alguna de les engrunes de la injecció de capital públic acabi en mans de les classes populars, mentre la major part dels dividends del deute que paguem entre totes se'ls embutxaquen aquells de sempre.

Desemascarar les polítiques ecocides

Es tracta de repartir treball i riquesa, treballar menys per treballar totes, produir menys per consumir menys i preservar els recursos presents perquè la humanitat del futur pugui seguir disposant del necessari per sobreviure a la Terra. No hi ha cap altra hemorràgia més urgent en aquests moments com la que estan patint els ecosistemes imprescindibles per sostenir la vida sobre la Terra. Per aquest motiu, cal desemascarar qualsevol govern -per més gran que sigui l'etiqueta ecologista que es pengi- que sostingui o mantingui les polítiques ecocides que atempten de ple en la pervivència dels hàbitats naturals i de la biodiversitat del planeta. Cal aturar immediatament aquesta barbàrie depredadora si volem fer possible la justícia social al vell país que vol renàixer, si volem construir un projecte emancipador que trenqui definitivament i per sempre amb les pràctiques neocolonials d'apropiació indeguda de recursos i d'expansió de misèria.

És impossible seguir com si res i fer créixer l'economia sense destruir la base física i biològica que

El debat per formar govern a Catalunya ha posat de manifest que l'ecologia no és un tema prioritari dels grups parlamentaris

tot ho sustenta. Impossible. És només la darrera versió del liberalisme, simplement capitalisme verd, un altre cop beneficis per a uns quants, i per a la resta patiment i, en el millor dels casos, pura supervivència. És la darrera versió del darwinisme social en la que només aquells més forts i preparats tenen garantida la continuïtat en el taulell, i la resta queda exclosa en temps present i expulsada del joc per sempre més.

És imprescindible per a qualsevol govern que vulgui anomenar-se ecologista aturar els projectes especulatius que posen en perill el territori i deixar al calaix dels records -o millor dit, a la paperera de la història- projectes com BCN World, el PDU del Circuit i del delta del Llobregat, l'ampliació de port i aeroport i la construcció de nous aeròdroms, la perllongació de la C-32, el Quart Cinturó, la MAT i

les megaplantes de generació elèctrica... És urgent deixar de construir pistes d'esquí, més carreteres, complexes d'oci i segones residències. És imperiós deixar d'apostar per la logística i el turisme. És imprescindible fer lleis que protegeixin, al nivell que requereix un planeta que agonitza, l'aigua, l'aire i la terra. Cal preservar tots els rius sobre els quals la Generalitat té plenes competències: el Ter, la Muga, el Llobregat, el Besòs, el Foix, el Gaià o la Tordera, per garantir que el cabal ecològic arribi als deltes i defensar conseqüentment l'Ebre. És urgent fer una llei que protegeixi els paratges naturals, com reclamen entitats ecologistes en el projecte de Llei de la ILP Montseny, i estendre la salvaguarda al conjunt d'espais naturals sobre els quals el govern català té plenes competències. Cal apostar per la transició cap a una diversificació de la producció agrícola sense agrotòxics ni transgènics, per una silvicultura i ramaderia extensiva en equilibri amb el territori. Cabdal incorporar, més enllà de la proclama, la nova cultura de l'aigua i l'energia.

Un govern que no vengui el territori

El debat per formar govern a Catalunya ha posat de manifest que l'ecologia no és un tema prioritari dels grups parlamentaris: cap compromís concret ni cap acord en el centre del debat, només pactes vagues i insuficients per fer front a una emergència devastadora. Cap dels compromisos necessaris que són urgents, perquè reduir les desigualtats i millorar la qualitat de vida de la gent implica incorporar de seguida l'ecologisme a totes les esferes de l'activitat política i econòmica. Perquè iniciar el camí de l'emancipació implica per força deixar de vendre el territori, els recursos i el nostre futur a cap empresa.

Qualsevol govern que opti pel continuisme depredador ni serà ecologista ni d'esquerres. En una emergència com aquesta ja no és temps de mitges tintes. Ja no és temps de reduir la marxa, és moment de posar el fre si no volem veure'ns abocades al col·lapse. Si volem ser lliures és justament per viure. ●

pàgina oberta

Tornem-hi amb la justícia patriarcal

Marisa Fernández Gálvez | @marisaiuris
Advocada i membre de Dones Juristes

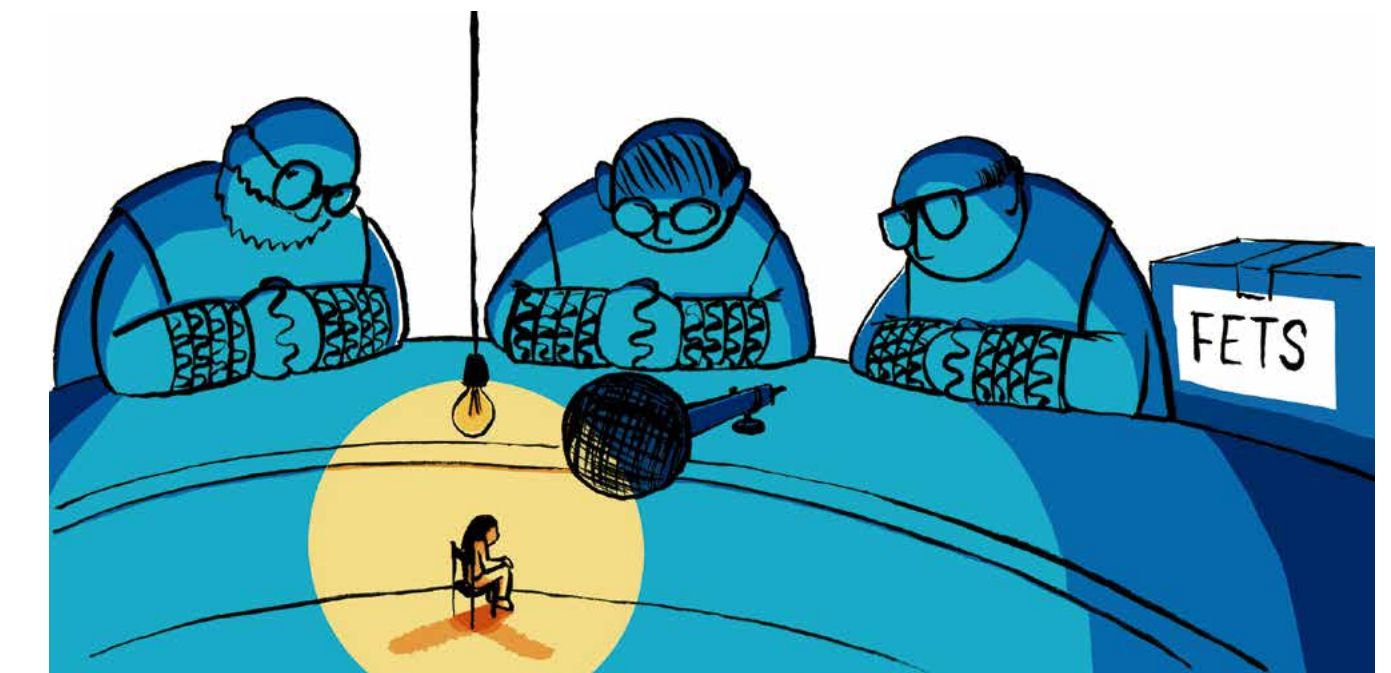
Impotència i ràbia durant les últimes setmanes davant les sentències i els procediments de la justícia patriarcal. No és res de nou, però, sortosament, mantenim la capacitat d'indignació.

Comencem per la sentència de l'Audiència Provincial de Navarra que absol el padrastre que va deixar embarassada la nena de 14 anys. La versió del tribunal que determina que no es pot descartar la possibilitat fisiològica que l'home tingués una erecció en estat d'impregnació alcohòlica i sense adonar-se'n és del tot inversemblant. Els perills de la normalitat són quan uns fets que es consideren insòlits es converteixen en *normals*. La sentència hauria d'haver estat per força de condemna, atès que estableix com a provat que hi ha hagut una relació sexual d'un home de 28 anys amb una nena de 14 anys, edat en la qual no és possible el consentiment. El sol fet que un adult mantingui relacions sexuals, consentides o no, amb una persona menor de 16 anys és un delictes. No hi cap altra interpretació alternativa, es trenca la presumpció d'innocència perquè les proves biològiques van confirmar que el padrastre és el pare de la criatura.

Els informes psicològics determinen que Sara, la nena, és una menor amb un alt grau de vulnerabilitat, indecisa, amb l'autoestima baixa i dificultats per explicar un relat i, tot i això, segons la hipòtesi irracional del tribunal, sembla com si fos la menor la que ha abusat sexualment del seu padrastre.

La sentència és complaent amb l'home i dona molta rellevància a les declaracions de la nena, quan la mateixa resolució diu que no va donar detalls sobre els fets, que tenia una postura encongida, amb el cap i la mirada baixos i que només responia amb monosíl·labs com "sí" o "no".

Ens hem queixat repetidament dels instruments jurídics violents contra les dones, com la prohibida síndrome d'alienació parental; síndromes falses que silencien la veu de les nenes i els nens. Però vet aquí que, per un cop, es dona rellevància jurídica a les mitges paraules d'una nena molt vulnerable. Com ens agrada que un relat d'agressions se-

/ BEATRIZ HM
@rastros_ilustrados

xuals d'una nena o un nen davant un tribunal tingués la mateixa credibilitat... Alerta! Que l'última moda -moda o muda de pell del masclisme, tant se val- és que davant la manifestació de l'infant d'haver patit abusos o agressions es digui que la mare li ha creat una falsa memòria o creença. De nou, insòlit i increïble, però les paraules i constructes falsos també serveixen per amagar i silenciar les veus de la infància.

D'altra banda, els fets que es consideren provats a la sentència tenen seriosos biaixos de gènere i aporten dades de la menor que vulnere la seva intimitat i són innecessàries per jutjar el delictes, i aquest és el veritable problema. Potser cal fer ajustos normatius, canviar algunes lleis, adequar-les al Conveni d'Istanbul, però les fugides cap endavant dels canvis legislatius no poden ocultar que amb les lleis vigents es podia haver dictat una sentència diferent, perquè les lleis no són un conjunt de mesures inamovibles que permeten una única interpretació, i el llenguatge, el mètode jurídic o les pràctiques en la seva aplicació són fonamentals. Podríem millorar l'aplicació judicial dels delictes sexuals, però la vella justícia i el patriarcat continuarien trobant escletxes contra les dones.

Això és el que ha passat amb el judici conegut com el de La Manada de Sabadell. La sentència ha estat de condemna i no entrarem a valorar-la, però els mètodes inquisidors del ministeri fiscal encobreixen una jerarquia patriarcal. En un judici per agressions sexuals sempre hi ha preguntes dures, preguntes que poden fer reviure situacions angoixoses, però és infame qüestionar el testimoni de la víctima com va fer el fiscal, centrar el debat en la seva actitud i credibilitat i no en la conducta del violador. Es pot fer diferent, s'ha de fer diferent: interrogar de forma respectuosa, tenir en compte el trauma de la dona i donar-li suport. Els resultats no modificarien en absolut el sentit de la sentència.

A les dones no ens serveix el dret penal quan es qüestiona el testimoni d'una dona que ha patit una situació traumàtica. No ens serveix quan el centre del debat no és el delictes, sinó la reacció de la dona que el va patir.

Com i quant hem de demostrar les dones la nostra resistència sexual per a salvar la prova del nou del patriarcat? Estem en guerra i el camp de batalla és infinit, però avui i ara cal desconstruir el sistema jurídic i superar el fals universalisme del dret. ●

“

Es pot fer diferent, s'ha de fer diferent: interrogar de forma respectuosa, tenir en compte el trauma de la dona i donar-li suport

/ IRENE PÉREZ
@ireneperez_illustration

Cures més enllà del lucre

Cooperatives i associacions vinculades a l'atenció de les persones i de la llar reivindiquen un model que posi fi a la precarietat laboral i garanteixi la dignitat de les usuàries

Esther Seguí | @La_Directa

Fa un any, la COVID-19 ja havia obligat a alentir els motors del sistema productiu i havia fet saltar pels aires la nostra quotidianitat. Moltes d'aquelles activitats que consideràvem imprescindibles havien quedat aturades i, tanmateix, algunes de les que passaven més inadvertides s'havien revelat com a essencials. D'entre aquestes, destaquen totes les qüestions relacionades amb la cura de les persones, que van acaparar més atenció que mai, en el

que semblava l'oportunitat de posar en crisi un model que feia temps que des de diferents àmbits es qüestionava. Han anat passant els mesos i, dins de l'Economia Social i Solidària (ESS) s'alcen veus que reclamen que les lliçons d'aquesta colpidora experiència no es dilueixin ni quedin soterrades per interessos privats, sinó que s'aposti per una veritable transformació d'un àmbit fonamental per al sosteniment de la vida.

“La pandèmia ha fet que ens adonem del que passava, però no veig

que aquest aprenentatge hagi calat, així que potser la nostra tasca haurà de ser no deixar d'insistir”, explica Innan Urueta, cofundadora de la cooperativa de treball Clara Ser Gran. El 2019, aquesta treballadora social va decidir posar en marxa juntament amb una altra sòcia una empresa amb què poguessin posar la seva llarga experiència en l'atenció directa i en la direcció de centres geriàtrics al servei d'un canvi de paradigma en la cura de les persones grans. “La vulneració dels seus drets en les residències »

» fa temps que existeix”, assegura Urueta, que denuncia la manca d’innovació i l’encarcament d’un àmbit que considera històricament oblidat al nostre país. Així mateix, es mostra crítica amb el fet que s’hagi prioritzat el model asilar per sobre d’altres alternatives: “Al llarg de la nostra trajectòria, ens vam adonar que el que molta gent volia era envellir a casa seva, però que això no era possible, tant pel fet que no s’havia desenvolupat de forma sistemàtica una metodologia com per la manca de compromís dels grans poders econòmics i polítics”. Així que, amb la voluntat de transformar la vida i l’atenció de la gent gran, des d’aquesta cooperativa barcelonina treballen en la innovació en el disseny de serveis – com, per exemple, els d’atenció diürna o els d’atenció domiciliària –, en l’assessorament a les famílies en la planificació de les cures i en la formació de les cuidadores.

Envellir i morir dignament a casa
El sector d’atenció a les persones i a la llar està integrat sobretot per dones, la majoria migrades i, segons Urueta, amb una preparació insuficient per dur a terme una tasca que defineix com a complexa, sobretot quan s’atén algú amb molt poca mobilitat o amb deteriorament cognitiu. “No tenim un gen especial pel nostre gènere o origen que ens converteixi en cuidadores, necessitem formació”, etziba la sòcia de Clara Ser Gran, en un clam per la dignificació de les cures. Si el model d’atenció a les persones grans rep dures crítiques des de l’economia social, l’acompanyament en el procés de final de vida és objecte d’una esmena a la totalitat. Així ho manifesta almenys Mercè Juan, fundadora de l’associació barcelonina Hospice.cat. “Aquí la gent es mor fatal”, assegura aquesta infermera i antropòloga que ha estudiat com s’aborda en diferents països l’àmbit de la mort. Els *hospice* que volen promoure des de l’entitat són espais dissenyats per oferir confort i suport emocional i espiritual a persones que estan en fase de final de vida i al seu entorn, procurant-les

una mort digna i afavorint els processos de dol.

Aquesta filosofia de cures va ser impulsada als anys seixanta a Anglaterra, però avui en dia ha tingut poc ressò al nostre territori. “Els que s’han format fora i han traslladat el model aquí han estat metges, i això ha fet que ens hagi arribat en forma de cures pal·liatives molt medicalitzades”, explica Juan, que admet que tot i que es fa una tasca positiva en aquest sentit des dels centres sociosanitaris o des dels equips del Programa d’Atenció Domiciliària i Equips de Suport (PADES), aquests no fan la mateixa funció que els *hospice* i els manca, entre d’altres, l’enfocament

comunitari de la mort. Com Urueta, defensa el dret de les persones que ho vulguin –que assegura que són el vuitanta per cent– a passar els últims dies de vida a casa seva, però afirma que no es disposa de les eines per fer-ho, i que tot el pes recau sobre les famílies. Aquestes, diu, no saben com afrontar el procés i les pròpies pors, i no estan preparades per satisfer els desitjos i els drets de la persona. Per això, afirma que calen associacions que, amb recursos públics, els donin suport, tal com passa en altres països, on fa dècades que es treballa en una filosofia diferent d’acompanyament a la mort.

Una competició desigual
“Hi ha molta gent que busca altres solucions, però aquí es posen traves a l’impuls de sistemes alternatius”, lamenta Juan, que recorda que el primer cop que va sentir a parlar de l’ESS es va adonar que allò responia a la filosofia del moviment *hospice*: “Cal trencar esquemes en el model de cures, però també en el model empresarial”. Tot i que ja hi ha cooperatives i altres entitats sense afany de lucre dedicades a aquest àmbit, la infermera i antropòloga assegura que encara són “sardines petites en un mar de taurons”, en referència a les grans empreses capitalistes que presten aquests serveis, i que sovint gestionen recursos públics. Alhora, afirma que el sistema de subvencions actual està obsolet i que l’únic que fa

Els ‘hospice’ són espais dissenyats per oferir confort i suport emocional a persones que estan en fase de final de vida i al seu entorn

El sector de les cures té una altra assignatura pendent: la dignificació de les condicions laborals de les treballadores

és precaritzar les entitats que estan cobrint allò que les administracions no ofereixen. “Som el primer brot i hem de cuidar-nos molt i treballar entre nosaltres, perquè som l’avançada, però necessitem suport per poder fer les coses d’una altra manera”, reclama Juan.

Està d’acord amb la fundadora de Clara Ser Gran amb assenyalar que la COVID-19 “ha fet emergir tot allò que quedava soterrat en el món residencial”, tal com moltes advertien que passaria, però es mostra escèptica sobre un canvi real a curt termini: “No

hi haurà cap transformació, perquè moltes de les grans empreses que n’han sortit esquitxades el que han fet ha sigut posar-se un altre nom”.

A banda de la reformulació del model d’atenció, el sector de les cures té una altra gran assignatura pendent: la del reconeixement social i la dignificació de les condicions laborals de les treballadores. Tal com

/ IRENE PÉREZ
@ireneperez_illustration

recull l'informe "Esenciales y sin derechos", publicat per Oxfam Intermón el mes de març, una de cada tres dones que es dediquen al treball domèstic i de cures a l'Estat espanyol viu per sota del llindar de la pobresa, i una de cada sis es troba en situació de pobresa severa. Per revertir aquesta realitat va néixer fa tres anys a València l'Asociación Intercultural de Profesionales del Hogar y de los Cuidados (AIPHYC). Està formada per un grup de dones, majoritàriament migrades, i fa incidència política per reclamar l'equiparació dels drets laborals d'aquest col·lectiu als de la resta d'assalariades i per reivindicar la importància de les cures en el sosteniment de la vida. A més, ofereixen suport i assessorament sobre els seus drets a les treballadores que ho necessiten.

Formació per combatre la invisibilitat

La seva portaveu, Dolores Jacinto, relaciona la precarietat amb el poc valor social que es dona a aquestes tasques: "Ens ho han venut com si fos un sector que no produeix, però si aquestes treballadores domèstiques no hi fossin, molts homes i dones no podrien sortir cada dia al mercat a produir". Apunta també el paper clau que ju-

ga la legislació espanyola en aquesta situació. De fet, fa anys que reclamen que l'Estat espanyol ratifiqui el conveni número 189 de l'OIT sobre empleades domèstiques i, tot just a mitjans d'abril, el govern ha anunciat, mitjançant la ministra de Treball i Economia Social, Yolanda Díaz, que la ratificació està en tràmit. Tot i la millora que això pugui comportar, Jacinto no vol obviar tampoc el vincle entre la pre-

carietat i la llei d'estrangeria, que "durant tres anys, deixa en el buit de la irregularitat les dones migrades". Aquesta condemna les persones a la invisibilitat, a l'angoixa i a la incertesa que genera, explica, i empeny moltes d'elles a treballar com a internes, sota la falsa creença que estant en un domicili és menys probable que les detingui la policia per comprovar la seva situació administrativa.

A l'AIPHYC, les treballadores domèstiques troben un entorn empoderador, ja que una de les línies d'actuació de l'entitat és la de formar-les perquè sàpiguen fer ús de la seva pròpia veu per reivindicar els drets, organitzar campanyes de visibilització i compartir els seus coneixements. A banda d'això, procuren que no se sentin soles, perquè, com assenyala Jacinto, "la persona que cuida també necessita cures". ●

Campanya pel consum responsable en les cures

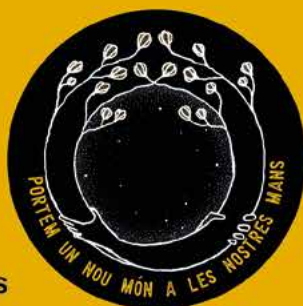

El reconeixement de drets, l'autoorganització laboral i la generació d'un punt de trobada entre proveïdores i receptores de serveis són alguns dels objectius del grup Impulsem la intercooperació al sector cures, cuinat a foc lent als obradors de Coòpolis, l'Ateneu Cooperatiu de Barcelona. Després d'un any i mig de treball col·lectiu, han llançat la campanya "Prescrivim cures dignes" per presentar el catàleg de

serveis que ofereixen les entitats que en formen part i demanar al sector públic i al cooperatiu que les recomanin com a proveïdores. "S'ha fet molta pedagogia des de l'Economia Social i Solidària per promoure el consum responsable dels productes agroecològics i pensem que tot això es podria traslladar a l'àmbit del consum dels serveis de la llar i de cures", explica Elba Mansilla, responsable de cures de l'Ateneu.

Naix un nou espai comú a València

Llibreria crítica
Sala polivalent
Espai per la xicalla
Espai de treball de les Economies Transformadores

Cofinança el projecte:
goteo.org/project/la-repartidora

Impulsat per:

formigues
liles

PER
L'HORTA

LA
REPAR-
TIDORA

Mundubat

Directa

La llei argentina de l'avortament comença a caminar

Després d'una llarga lluita feminista, la interrupció de l'embaràs es pot fer legalment fins al cap de catorze setmanes, de manera gratuïta i dins del sistema de salut

Gemma Parera | @La_Directa

El 2020 va culminar amb una fita històrica per a les dones i persones gestants argentines. L'aclamat "*Será ley*" es feia realitat amb l'aprovació de la legalització de l'avortament al Senat argentí, la matinada del 30 de desembre. Amb aquesta norma, fruit d'una lluita molt llarga i intensa, la interrupció de l'embaràs es pot fer legalment fins al cap de catorze setmanes, de manera gratuïta i dins del sistema de salut.

Però segons adverteix a la DIRECTA Ruth Zurbriggen, activista feminista, "queda molta feina activista per fer, perquè si la llei comença malament, s'hi instal·laran males pràctiques que després són difícils de revertir".

Un mes després d'aprovar-se la llei, una jutgessa dictava la seva suspensió a la província de Chaco, al nord, a partir de la mesura cautelar interposada per un grup conservador per declarar anticonstitucional la nova norma. També ho ha intentat en altres províncies com Salta o Entre Ríos, però en aquests casos s'han trobat amb l'oposició dels jutjats.

Si bé aquestes organitzacions antiavortament estan trobant impediments per la via judicial per aturar l'aplicació de la llei 27610, d'accés a la interrupció voluntària de l'embaràs, efectiva des del 24 de gener, "estan fent un treball antidrets en el sistema de salut", ja que molts dels seus membres "hi treballen", assegura Zurbriggen, mestra que forma part de la campanya nacional pel dret a l'avortament legal, segur i gratuït. Segons aquesta, les mateixes usuàries "han de controlar-ho i denunciar els metges que es neguen a aplicar la llei".

Algunes pràctiques obstaculitzadores en els centres de salut són la desinformació o negar-se a practicar un avortament acollint-se a l'objecció de consciència sense oferir cap alternativa. També hi ha clíniques privades que es declaren públicament com a objectores i estigmatitzen el personal que no ho és. Aquestes realitats són més presents en les províncies, regions i barris més conservadors en

un país gran i heterogeni que fa molt difícil que la nova norma pugui arribar per igual a tots els racons.

Per això, caldria un procés de difusió per explicar els detalls d'una llei que encara no tothom coneix: "Hi ha molta gent que no sap que té aquest dret. No existeix una campanya àmplia de difusió. S'ha fet sobretot per mitjà de les xarxes socials, que tenen un abast limitat", explica l'activista. Atribueix també les mancances a un sistema sanitari debilitat per la pandèmia i per polítiques neoliberals que durant anys l'han descapitalitzat, intensificades durant la presidència de Mauricio Macri. "La llei és molt necessària, però arriba en un moment en què la pandèmia ha posat en evidència la crisi del sistema de salut, que no pot fer front a un augment de la demanda", ja que "no hi ha una política pública alineada amb el procés de lluita ni amb tot el que la llei comporta".

Per exemple, no s'ha dotat de més personal per atendre per telèfon reclamacions en salut sexual

Un mes després d'aprovar-se la llei, una jutgessa la suspenia a la província de Chaco, a petició d'un grup conservador

La reglamentació de la norma ha d'ajudar a desplegar-la i consolidar-la malgrat les pressions dels col·lectius antiavortistes

Protesta en demanda de la legalització de l'avortament a Neuquén, Patagonia / ANAHÍ CÁRDENAS (ARXIU LA REVUELTA)

i reproductiva, i hi ha dones que s'han trobat desateses quan han volgut fer una denúncia relacionada amb la vulneració del dret a l'avortament. Tot i això, s'estan empenent algunes mesures, com ara la formació a professionals que promou la Direcció Nacional de Salut Sexual i Reproductiva i les guies per a l'aplicació de la llei que elabora el Ministeri de Salut. La reglamentació de la norma és un aspecte pendent que ha d'ajudar a desplegar-la i consolidar-la davant estratègies legals dels grups antiavortistes. De moment, però, ja és una pràctica exigible i s'han tancat els processos penals de les dones criminalitzades per avortar. També s'han eliminat els antecedents de les que van ser condemnades, ja que s'aplica la retroactivitat.

La llei també representa una oportunitat per fer arribar aquest dret a les dones empobrides, com ha pogut comprovar Paola, una metgessa que exerceix en un consultori mèdic d'un barri perifèric de la província de Neuquén: "La dona que entra al meu consultori està travessada per la marginalitat i per l'estigma de ser pobra, i no té clar que té drets i que pot decidir".

Segons afegeix, "ha canviat la pràctica de les treballadores de la salut: podem conscienciar i sensibilitzar aquestes dones sobre els seus drets, i sobre el fet que poden decidir sobre el seu cos. Avortar a l'Argentina ja no és quelcom del que no es parla" i s'ha convertit en "una opció".

"El dret a avortar és llei. Si te'l neguen, és delictiu"

Amb aquest lema, el moviment Socorristas en Red (SenR) -que agrupa 59 col·lectius feministes i més de 200 activistes per acompanyar avortaments des d'una perspectiva feminista i ciutadana- està promouent una campanya gràfica dirigida a les dones i persones gestants, al sistema de salut i a tot el país. "És la llei més lluitada col·lectivament, i estem disposades a fer que es compleixi", argumenta la campanya. Estan distribuint cartells a centres

"És la llei més lluitada col·lectivament, i estem disposades a fer que es compleixi", diuen des del moviment Socorristas en Red

En aquest context, l'acompanyament a les dones i persones amb capacitat de gestar que decideixen avortar continua sent clau

de salut, escoles, carrers o places. També en fan difusió a les xarxes socials i per la xarxa FARCO (fòrum argentí de ràdios comunitàries). Així mateix, estan connectant amb organitzacions locals de cada territori perquè facin una supervisió de la llei. "Volem arribar, sobretot, a les dones, als docents i als agents sanitaris", explica Zurbriggen, cofundadora del moviment.

L'objectiu és que hi hagi més personal i equips de salut que garanteixin la informació i la pràctica de l'avortament. Anteriorment, la legislació argentina permetia avortar en casos de violació i risc per a la salut de manera que, a partir d'un treball entre el moviment feminista i la xarxa de professionals pel dret a decidir, es practicaven avortaments acollint-se a aquestes escales jurídiques. No obstant això, la situació actual és molt diferent, ja que la nova llei els legitima i els desestigmatitza, tant a les professionals com a les persones que decideixen avortar. A més, ara la decisió recau en la persona i no depèn de la causa que esgrimeixi el

personal sanitari. "Em fa molt feliç poder explicar a les dones que és llei, que poden interrompre un embaràs si desitgen no continuar-lo, i que el professional mèdic que no els dona l'opció de decidir està vulnerant la llei i els està negant un dret", afirma Paola. Fins i tot es planteja amb algunes companyes promoure centres de salut feministes dins del mateix sistema públic.

Una altra de les demandes és que dones i persones gestants puguin decidir el mètode abortiu. Fins a la dotzena setmana es proporciona fonamentalment la medicació i no s'ofereix l'opció de l'aspiració manual endouterina (AMEU) que resulta més costosa, ja que no es practica en els centres de salut de primer nivell. Pel que fa a la medicació, els centres de salut n'informen i faciliten la recepta, però en molts casos no garanteixen un acompanyament durant el procés, tot i que és quan es generen la majoria de dubtes. Un altre dels problemes és la manca de mifepristona al país, una medicació que proporcionada juntament amb el misoprostol, que és el que ara es dispensa, garantiria una major efectivitat.

En aquest context, l'acompanyament a les dones i persones amb capacitat de gestar que decideixen avortar continua sent clau. "El reconeixement del dret té un efecte simbòlic i material, desestigmatitza i cuida la vida. Però els avortaments autogestionats seguiran existint. La diferència és que ara, quan fem els tallers amb les dones que volen avortar els expliquem que tenen dues opcions: demanar-ho al sistema de salut, públic o privat, o fer-ho de forma autogestionada a casa i acompanyada", explica Zurbriggen. "Ara els podem dir: truca a la porta, el dret és universal. I si se'ls obstaculitza, hem de prendre mesures", afegeix.

Té molt clar que no poden estar de braços plegats: "Davant el risc que el dret retrocedeixi o sigui garantit a mitges, cal cuidar a les dones que acompanyem, però també a la llei i al dret a l'autonomia sobre el propi cos, que va molt més enllà de l'avortament", conclou. ●

Assad es resisteix a abandonar Rojava

Després de diversos dies d'enfrontaments als carrers de Qamishli, les forces kurdo-àrabs han expulsat les milícies afins al règim. Tanmateix, Bashar al-Assad manté presència a la ciutat i a altres punts estratègics

Ferran Domènech Tona | @ferranmanlleu
Miquel Ginestà | @La_Directa
Qamishli

És primavera a Qamishli i la intensa calor anuncia ja un estiu tòrrid. La ciutat encara es recupera d'un llarg dia de ramadà quan, de sobte, trets i explosions trenquen la calma. Kornish, una de les principals vies de la ciutat, ha vist la seva efervescent activitat diària truncada pels enfrontaments desencadenats arran de la mort d'un membre de les forces de seguretat internes kurdo-àrabs, les Asayish. El seu nom era Khalid Haji, i el va assassinar, després d'una picabaralla en un punt de control, el líder d'una de les milícies a favor del règim presents en alguns barris de la ciutat.

Els enfrontaments marquen les rutines dels següents dies. El conflicte s'intensifica i decreix, el foc creuat s'intercala amb un silenci sepulcral i de tant en tant s'imposen tímides treves promogudes per les forces russes, que intenten mediar en el conflicte.

No és la primera vegada que enfrontaments d'aquest tipus tenen lloc a Qamishli. La coexistència entre les forces del règim i les de l'Administració Autònoma del Nord i l'Est de Síria (AANES), que es reparteixen el control de la ciutat, acostuma a ser pacífica, però de tant en tant es produeixen xocs motivats per incidents com la detenció dels seus efectius en algun dels punts de control que ambdós bàndols mantenen.

Després d'una setmana d'enfrontaments a Qamishli per l'assassinat d'en Khalid Haji, arraconen les milícies del règim i s'arriba a un acord. El balanç, segons les forces kurdo-àrabs, és de desenes de milicians del règim abatuts. Un nen i un líder tribal també han mort a mans de les forces lleials a Al-Assad. Però el barri ja no és el mateix: locals i comerços cremats, edificis destruïts, casquets de bala que tapissen l'asfalt... En silenci, grups de veïnes comproven l'estat de les seves propietats sota l'atenta mirada de les Asayish que asseguruen la zona. El sentiment de victòria d'alguns es barreja amb la resignació d'altres i la incertesa pel futur.

Hosheng Hesén, periodista kurd establert a Qamishli, considera que la disputa -una de les més greus en la guerra de baixa intensitat que mantenen ambdós bàndols- "no ha tingut un gran impacte pel règim de Bashar al-Assad, ja que les milícies no representen un actiu important. Si hagués tingut importància, el règim podria haver mobilitzat l'exèrcit, amb presència a Qamishli, o podria haver respost aplicant pressió a altres punts calents com Ain Issa o Til Temir".

Aquestes tensions també es reproduïxen en altres zones on conviuen el règim i l'AANES. A la ciutat d'Al-Hasakah, per exemple, trobem una situació similar a la de Qamishli, amb un petit barri controlat pel règim on es mantenen algunes institucions governamentals. El passat gener, fonts del règim van denunciar un bloqueig a l'entrada de mercaderies per part de les autoritats kurdo-àrabs. L'acció va ser qualificada per alguns mitjans com

una represàlia pel bloqueig que Damasc aplica a combustibles i medicaments a l'àrea de Chehba, on viuen més de 120.000 desplaçades d'Afrin en una situació humanitària extrema.

Temut retorn del règim

Des de l'octubre de 2019, la presència de les forces pro-Assad va més enllà de Qamishli o Al-Hasakah. Durant la darrera invasió turca, en un intent desesperat per evitar una nova neteja demogràfica, les Forces Democràtiques Sirianes (FDS) van arribar a un acord amb el règim sirianès que va permetre el retorn de l'exèrcit a Rojava, per primera vegada des de l'establiment de l'autonomia el 2012.

En un primer moment, el pacte entre les FSD a Damasc va generar molta incertesa. La premsa estrangera i el personal de les ONG va córrer cap a la frontera mentre s'estenia el pànic davant un potencial col·lapse de l'autonomia regional i un retorn sota el control del règim. La població local sospitava de les represàlies violentes i el temut retorn del servei militar.

Un any i mig després, l'acord no ha afectat significativament la vida a la regió, on l'administració autònoma ha estat capaç de mantenir el control polític, la prestació de serveis i la cohesió interna de tots els seus territoris. Tanmateix, això ha portat a situacions inimaginables mesos abans: a Kobane, la bandera de les Asayish i la del règim onegen plegades a escassos metres de la frontera turca. "A ningú li agrada, però és un preu que s'ha de pagar, no teníem altra opció", exclama Hussein Ferman, membre de les FDS.

Relació accidentada

Tal com expliquen David Messeguer i Karlos Zurutuza al llibre *Respirando fuego: En las entrañas de la lucha kurda por la supervivencia* (Traficantes de sueños, 2019), la tolerància del règim sirianès vers el PKK durant els anys vuitanta i noranta i la conseqüent pau social a les zones de majoria kurda van canviar radicalment a finals dels noranta i a principis dels 2000. L'oftalmòleg Bashar Al-Assad

El passat gener, el règim van denunciar un bloqueig a l'entrada de mercaderies per part de les autoritats kurdo-àrabs

Durant la darrera invasió turca, les Forces Democràtiques Sirianes havien arribat a un acord per permetre el retorn de l'exèrcit sirianès a Rojava

El barri d'Al-Tayy, que abans controlaven les milícies afins al règim, ara està sota control de l'administració autònoma / MIQUEL GINESTÀ

va impulsar un procés de reforma després d'arribar al poder que va tenir entre les seves prioritats el restabliment de les relacions diplomàtiques i comercials amb Ankara. Com a contrapartida, Turquia va exigir a Damasc l'expulsió del PKK del seu territori i la lluita contra el moviment polític i militar liderat per Abdullah Öcalan. Per aquest motiu, quan el 2011, la revolta ciutadana a Síria va començar a militaritzar-se davant la brutalitat governamental, al moviment kurd se li va plantejar una disjuntiva: o bé unir-se a l'Exèrcit Lliure de Síria recolzat per Turquia, amb una agenda marcadament arabista, o bé seguir sent fidel al règim de Damasc, amb els seus antecedents repressius tan propers. Davant unes opcions gens favorables, el moviment kurd va apostar, finalment, per una tercera via: l'autogestió.

Deu anys després, les negociacions entre l'AANES i Damasc per a un suposat acord polític estan quasi estancades, amb fonts diplomàtiques que descriuen Damasc com un actor "poc seriós" a l'hora d'arribar a acords significatius amb els representants polítics del nord i l'est de Síria. Un dels principals punts de desacord és el manteniment de l'autonomia de les FDS, que Al-Assad voldria veure integrades en el seu exèrcit. Per la seva banda,

El periodista kurd Hosheng Hesen creu que el règim no vol arribar a un acord "perquè encara aspira a controlar tot el territori"

da, el projecte polític de l'AANES aposta per una reforma política completa de Síria, que es traduiria en l'extensió del seu model de participació democràtica arreu del país, així com el reconeixement de les diferents identitats culturals i religioses i el reconeixement del rol de les dones en la societat, entre d'altres. Una quimera, donat que davant té un interlocutor que ha preferit veure el país en runes abans que fer concessions als moviments prodemocràcia.

Una dècada de conflicte
Avui dia, el territori controlat per l'AANES s'ha

estès més enllà de les àrees de majoria kurdes i gestiona gairebé una tercera part de la superfície de Síria, inclosos els principals pous de petroli, grans extensions de blat i la central hidroelèctrica més important del país. Per la seva banda, Bashar al-Assad, que s'autoproclama vencedor de la guerra, segueix enfrontant-se als rebels atrinxerats a la província d'Idlib, al nord-oest del país, a més de les àrees que grups jihadistes han pres a l'AANES amb l'ajuda de Turquia.

Hosheng Hesen apunta que el règim no vol arribar a un acord amb l'AANES "perquè encara aspira a mantenir el control de tot el territori". Però considera que la solució al conflicte de Síria no arribarà "fins que les diferents potències internacionals implicades arribin a un acord. Això pot fer que la crisi s'allargui durant anys. El futur no està gens clar".

El 2016, l'ONU parlava de més de 400.000 persones mortes a causa del conflicte. L'Observatori Sirià dels Drets Humans, una organització amb seu a Anglaterra, ho elevava a 593.000 el desembre de 2020. A més, aproximadament onze milions de persones necessiten ajuda humanitària, uns sis milions són desplaçats interns i cinc milions i mig de refugiats sirians viuen als països veïns, segons ACNUR. ●

CICLE

REF

EREN

CIES

Maig 2021: PEDAGOGIES CONTEMPORÀNIES

ANASTASIA KAVADA
I SIMONA LEVI
PEDAGOGIES A
LES XARXES
Dijous 6 de maig, 18 h

TABI JODA I
ALFONS PÉREZ
PEDAGOGIES
MEDIAMBIENTALS
Dijous 13 de maig, 18 h

TITHI BHATTACHARYA
I BEL OLID
PEDAGOGIES
FEMINISTES
Dijous 20 de maig, 18 h

Més informació i reserves:
elbornculturairememoria.cat

EL BORN
CCM

Ajuntament de
Barcelona

SENSE CLASSES TREBALLADORES NO HI HA TRANSICIÓ ECOSOCIAL

Cal derogar la reforma laboral, aconseguir la reducció de jornada, aprovar la renda bàsica universal i una política fiscal que beneficiï a qui té com única font d'ingressos la venda de la seva força de treball

L'anàlisi d'Àlex Guillaumon | @Alexguilla
Activista d'Entrepobles

Es dona l'aparent paradoxa que Marx, en tota la seva extensa obra, no va deixar una definició explícita de la *classe treballadora* més que la identificació concisa de "la que té com única font d'ingressos la venda de la seva força de treball". Si mirem avui al nostre voltant, la classe treballadora que podríem incloure en aquesta definició objectiva segueix essent la immensa majoria social.

Refonent els elements que es troben dispersos en l'obra de Marx, E. P. Thompson, a *La formació de la classe obrera*, assajava una definició expressant la seva dimensió de subjecte polític: "La classe apareix quan algunes persones, com a resultat d'experiències comunes (heretades o compartides), senten i articulen els seus interessos tant en la relació entre elles com envers altres, els interessos de les quals són diferents dels d'elles (i generalment oposats)".

D'acord amb aquesta referència, en canvi, constatem que la classe treballadora realment existent avui ja no és la dels llibres de cavalleries proletàries. En les darreres dècades ha experimentat un autèntic trencadís i ha donat lloc a *experiències* de treball assalariat cada cop més divergents, *sentides* des de posicions socials dife-

rents i que desperten *interessos* cada cop més desarticulats. Fins al punt que avui semblaria millor parlar de *classes treballadores*.

Un exemple gràfic el veiem aquests dies de pandèmia social, si comparem les fotos de les cues de la fam amb les de les cues a les portes de Zara. Vivències divergents, malgrat que també estem veient -i veurem encara més- la facilitat amb la qual es pot passar de les cues consumistes a compartir les de la fam amb qui abans miràvem amb menysteniment.

En ambdues cues, classes treballadores igualment inermes i perplexes davant la crisi global, el paradís de les quals es troba en un paradís keynesià que no tornarà, i que en el seu conjunt porten perdent participació en les rendes nacionals des de 1980, molt seccionades i poc interseccionades, mancades dels vincles solidaris imprescindibles davant els duríssims reptes de la crisi global, entre ells el feixisme.

Per si no n'hi haguera prou, a tot això se li suma un teixit organitzatiu de baixa implantació, més enllà de les grans empreses, poblat per milers d'admirables militants, però dividit, que tendeix a enrocar-se i competir per cada nínxol de *mercado sindical* i travessat sovint per confrontacions

ideològiques que remetent a paradigmes i trinxeres d'altres segles.

Una estratègia continuada de polítiques bastides a partir de la guerra freda i amb el neoliberalisme després, expliquen el desdibuix d'un subjecte que fou una gran força de transformació social i una amenaça real per al sistema capitalista.

De l'altre cantó, les elits globals articulen els seus interessos i conflictes comuns des d'una posició de força. Ara dissenyen l'estratègia d'adaptació a la seva mida dels canvis obligats per les crisis climàtica, ecològica, energètica i financera que elles mateixes han provocat. Els fons europeus de recuperació, que estem veient passar com qui sent ploure, formen part d'aquesta estratègia.

Les crisis i els acomiadaments de sectors energètic, de l'automòbil, banca, turisme, etc., la implantació del capitalisme digital i l'automatització, la sobreexplotació emparada en les lleis d'estrangeria i el patriarcat, són exemples d'un món en transició liberal, i d'unes classes treballadores sense relat comú per fer-hi front.

Al costat de tot això veiem en els darrers temps el sorgiment dels nous moviments davant l'emergència climàtica, sobretot entre la joventut que reclama una possibilitat de futur.

Darrere aquests moviments, l'ecologisme i tot un seguit creixent de científics i científiques, que ens assenyalen molt lúcidament la incompatibilitat d'aquest sistema amb la vida, aporten bona part del relat crític que cal construir. I molta gent s'entusiasma veient en aquests moviments un nou subjecte de transformació social.

Tanmateix, malgrat tot el que hem dit abans, ens agradi més o menys, sigui fàcil o molt difícil, no hi ha dreceres: cap dels reptes i alternatives a aquesta crisi global trobaran sortida sense comptar amb el suport d'una gran part -i el consentiment d'una altra- d'aquestes classes treballadores, que tanta gent han volgut enterrar, ni sense els feminismes de baix.

Parlar de transició ecosocial no és parlar de teories, ni d'enginyeria energètica, sinó de teixir aliances socials i d'esperança. És parlar, entre altres, de derogar la reforma laboral, de la reducció de jornades, de la renda bàsica universal, d'una política fiscal proactiva envers les corporacions financeres, de desmuntar els paradisos fiscals i d'una llei del deute públic condicionada a la seva inversió en polítiques socials, en promoure ocupacions socialment essencials i en el repartiment equitatiu dels treballs productius i de cures. ●

Tres voltes oblidada

L'obra i la figura de Lucía Sánchez Saornil, poeta i pionera de l'anarcofeminisme vinculada a la ciutat de València, continua llastada per l'ostracisme a què la va sotmetre el franquisme

Marc Campos | @La_Directa

Anarcosindicalista, feminista i una de les poques poetes de l'única avantguarda genuïna de la península Ibèrica: l'ultraisme. L'obra i la vida de Lucía Sánchez Saornil va estar compromesa amb el seu temps i fou partícip dels moments més àlgids de la Guerra Civil espanyola i de la revolució social d'aquells anys. Va arribar a ser secretària del Consell General de Solidaritat Internacional Antifeixista (S.I.A.), i fundadora, al costat de la metgessa Amparo Poch i Gascón i l'advocada Mercedes Comaposada Guillén, de l'organització llibertària feminista Mujeres Libres. Sánchez Saornil, a més d'escriure el seu himne, va posar en marxa la iniciativa de crear una revista homònima de l'organització.

Seria a la revista de *Mujeres Libres*, així com en altres pertanyents a la premsa anarcosindicalista com *Solidaridad Obrera*, *Fragua Social* i *Umbral*; i en revistes teòriques com *Tiempos Nuevos* i *La Revista Blanca*; on Sánchez Saornil va utilitzar la ploma, a més de per a la lírica, per abordar els problemes que sofrien les dones a la seua època, sempre amb perspectiva de classe i de gènere.

És per això que, segons relata Rosa María Martín Casamitjana a *Lucía Sánchez Saornil: de la vanguardia al olvido*, la seua figura és més coneguda per "les historiadores de l'anarquisme i dels moviments d'emancipació femenina". Per a aquesta autora hi

ha tres circumstàncies que han condemnat la poeta anarquista a l'oblit: "la seua condició de dona, la seua adscripció a un moviment d'avantguarda injustament menysvalorat i la seua militància política en un front anatematitzat tant des de la dreta dictatorial com des de l'esquerra marxista".

Lucía Sánchez Saornil va ser una persona "conscient que el problema de la dona proletària en la societat burgesa era específic i diferenciat del de l'home proletari", ja que considerava que la dona proletària havia estat doblement explotada, per una banda, pel sistema social capitalista, en pertànyer a la classe treballadora, i per altra, pel sistema patriarcal.

Com explica Mary Nash a *Dos intelectuales anarquistas frente al problema de la mujer: Federica Montseny y Lucía Sanchez Saornil*, ambdues assenyalaven que la dona espanyola de classe treballadora dels anys trenta era "inculta" i estava "poc preocupada per les qüestions socials", però consideraven que la causa no era biològica -a diferència del que defensaven els seguidors de la teoria de la diferenciació sexual exposada pel filòsof Gregorio Marañón-, sinó que era fruit de "la marginació social de la dona pel que fa al desenvolupament històric de la societat". Sánchez Saornil escriuria al respecte a *Solidaridad Obrera*, dins d'una sèrie d'articles publicats l'octubre de 1935 »

» sota el títol *La cuestión femenina en nuestros medios*: “No es pot culpar l’esclau de la seua esclavitud, [...] sols quan aquesta és acceptada en plena consciència i de grau, i no quan li és imposada per la violència, com és en el cas de la dona”.

Una esclavitud que partia del fet que es considerara que el paper de les dones s’havia de limitar al de ser mares i esposes (fins i tot dins de les files anarcosindicalistes) o, com ho resumiria ella mateixa, a “nàixer, gestar i morir”. L’exaltació de la maternitat com a culminació de la vida de la dona va ser una de les qüestions amb les quals Sánchez Saornil es va posicionar d’una manera més crítica –i amb la qual més oposició es va trobar–, per considerar-la fruit d’un prejudici burgès que anteposava la dona com a mare enfront de la dona com a persona plenament emancipada.

És precisament a *Mujeres Libres* on Lucía Sánchez Saornil emprén aquesta tasca emancipadora, mitjançant la difusió de les idees anarcofeministes. Com expliquen Laura Sánchez Blanco i José Luis Hernández Huerta a l’article “La educación femenina en la revista *Mujeres Libres*”: “L’objectiu educatiu principal era captar dones i després oferir-les formació cultural i laboral per aconseguir l’emancipació de les treballadores”.

A l’article “*Mujeres Libres de España 1936-1939: cuando florecieron las rosas de fuego*”, Nelson Méndez exposa algunes de les principals modificacions que pretenia impulsar l’organització, com ara l’abolició del treball assalariat, l’extinció del model de família tradicional basat en relacions de poder jeràrquiques i patriarcals, el foment les relacions basades en l’amor lliure, la creació dels liberatoris de prostitució –en contra del sistema capitalista i de les mesures policials i a favor de les prostitutes–, la implementació d’una educació infantil llibertària no segregada i una educació sexual lluny dels atàvics tabús arrossegats pel clericalisme.

És per això que a l’agrupació *Mujeres Libres* va ser on l’autora va poder visibilitzar la seua relació sexoafectiva lèsbica amb la seua companya, Amèrica Barroso, i ser, segons la catedràtica de la Universitat de València, Luz Sanfeliu Gimeno, a l’article “Lucía Sánchez Saornil; una vida y una obra alternativas a la sociedad de su tiempo”, un dels “primers testimonis d’afirmació de l’homosexualitat femenina a Espanya”. Però, després de la Guerra Civil espanyola i amb el franquisme, com coincideixen Sanfeliu i altres autores, Lucía Sánchez Saornil va viure “un triple exili: com a escriptora, com a dona i com a lesbiana”.

Una dona d’avantguarda

Sánchez Saornil, nascuda a Madrid el 13 de desembre de 1895, al carrer del Labrador, al barri de Peñuelas, va haver d’encarregar-se de la llar i de les cures des de molt jove, a causa de la mort prematura de sa mare i del seu germà. A més, mentre son pare, Eugenio Sánchez, un vell republicà, treballava en la

A l’agrupació *Mujeres Libres* va ser on Lucía Sánchez Saornil va poder visibilitzar la seua relació sexoafectiva lèsbica amb la seua companya Amèrica Barroso

centraleta de telèfons de la Casa d’Alba, ella es feu càrrec de la seua germana menuda alhora que estudiava pintura a l’Acadèmia de Belles Arts de San Fernando i començava a cultivar la seua vocació literària.

Seria en la revista *Los Quijotes* on publicaria els seus primers poemes, sota el pseudònim de Luciano de San Saor, i sense cap fotografia que la identificara, com ocorria amb les altres col·laboradores, com és el cas del poeta Guillermo de Torre, qui arribaria a ser també un dels màxims exponents del corrent ultraista. Segons Rosa María Martín Casamitjana, en aquesta revista quasi artesanal, Sánchez Saornil va publicar en gran majoria poemes amorosos atribuïts a un jo poemàtic masculí i dirigits a un destinatari femení, on s’imposava la concepció sensual, i no ideal, de l’amor-passió.

L’any 1918, arribà a l’Estat espanyol el poeta xilè Vicente Huidobro, fundador del creacionisme, i amb ell les avantguardes, i amb elles l’ultraisme, l’únic *isme* genuí de la Península. Sánchez Saornil no va participar ni a tertúlies ni a actes públics del moviment, com tampoc va signar el *Manifest ultraista*; cosa que sí que van fer els seus companys homes de la revista *Los Quijotes*. Així i tot, la seua poesia va anar abandonant progressivament els cànons noucentistes i l’autora esdevindria en l’única dona dins de les files ultràiques.

“Los que hemos creado ésta hora / alcanzaremos todas las audacias; / NOSOTROS EDIFICAREMOS / LAS PIRAMIDES

INVERTIDAS”. Així resen els últims versos del poema “El Canto Nuevo” publicat a *Los Quijotes* l’any 1920, com a presagi dels temps de canvi que s’aproximaven per l’horitzó. És aquest mateix any -l’anomenat any II de l’Era ultràica pel moviment- quan Lucía Sánchez Saornil publica el poema “Horas”, on, a més de suprimir els signes de puntuació, utilitza per primera volta el seu nom real per a signar la creació.

El compromís social i polític de Sánchez Saornil comença a cristal·litzar l’any 1931, quan la seua militància anarcosindicalista la porta a participar en la vaga nacional de telèfons. Aleshores treballava en la Central Telefónica de Madrid, on tot el personal -amb ella inclosa- estava afiliat a la Confederació Nacional del Treball (CNT), fins que, en represàlia per l’activitat desenvolupada durant la vaga, la van traslladar a la Central Telefónica a València.

Dos anys més tard, va tornar a Madrid, i allí s’incorporà a la redacció del diari CNT i a la Secretaria de la Federació Nacional de la Indústria Ferroviària, alhora que començà a col·laborar amb *Solidaridad Obrera* i *Tierra y Libertad* a Barcelona, i amb *Umbral* a València. És en aquests temps quan, inspirada pels ideals del comunisme llibertari, va nàixer, l’abril de 1936, la Federació de Mujeres Libres.

Tres mesos després esclatà la Guerra Civil espanyola, i la poeta, com relataria després la militant anarquista barcelonina Lola Iturbe, va participar en l’assalt de la Caserna de la Montaña, a

La seua veu es va escoltar a la freqüència de Radio Madrid mentre esclataven les bombes durant una de les nits més cruentes de l’assetjament del bàndol colpista

la capital espanyola, en l’organització i administració de les col·lectivitats agrícoles properes a Madrid, i en la distribució de propaganda al front de la serra de Madrid; sense abandonar mai la seua activitat poètica, més implicada políticament que mai.

La seua veu es va arribar a escoltar mentre esclataven les bombes a la freqüència de Radio Madrid, durant una de les nits més cruentes de l’assetjament del bàndol colpista, recitant el poema “Madrid, Madrid, mi Madrid”. Aquest, junt amb altres poemes de caràcter militant, com “El Romance de la Libertaria” o “El Romance de Durruti” componen *El Romancero de Mujeres Libres*, una col·lecció de romanços dedicats “als que van caure per la llibertat”.

Al mateix temps, amb el Consell General de Solidaritat internacional Antifeixista, va anar i venint de l’Estat francès amb les mercaderies necessàries tant per a combatents del front com per a les xiquetes de les guarderies. El 1937 es traslladà a València -on va conèixer la que seria la seua parella fins a la mort, Amèrica Barroso- per a treballar com a cap de redacció a la revista *Umbral*, que al cap de poc es va traslladar definitivament a Barcelona. Amb la fi de la guerra, Lucía Sánchez Saornil, com tantes altres persones, passà la frontera dels Pirineus fins a Perpinyà, i acabà al camp de concentració d’Argelers de la Marenda.

Un exili intern

Després de viure uns anys a París, abans de l’entrada dels nazis, on va sobreviure retocant fotografies, i a Montalban, on va ser secretària de Societat Religiosa d’Amics, coneguts popularment com a quàquers, va tornar, a la dècada dels quaranta -es desconeix la data exacta- a Madrid, travessant la frontera gràcies a Electra, la germana d’Amèrica Barroso, i a un militar de la Jonquera.

Des d’aquest moment es va dedicar a treballar discretament i a teixir xarxes per al monyo, a un laboratori farmacèutic, a pintar mocadors i ventalls, i a fer còpies de quadros per encàrrec. No es té constància que continués la seua activitat política en la clandestinitat i, encara que va seguir escrivint poemes -dels quals només n’han sobreviscut 23 mecanografiats- mai es van arribar a publicar. Lucía Sánchez Saornil va morir el 2 de juny de 1970 a València, a conseqüència d’un càncer de pulmó.

Les seues restes reposen al cementeri municipal de la capital valenciana en una tomba on la seua companya Amèrica Barroso va manar inscriure el primer vers del primer dels poemes titulats *Sonetos de la Desesperanza*: “Però... És veritat que l’esperança ha mort? No, i Lucía, si la recordem, tampoc”. ●

Combat mortal

El relat de Javier Gil Jaime | @jagiljaime

Kioko somriu. L'actriu mira a la càmera de costat, sorpresa. És un plànol continu i no podem tallar l'acció, s'interrompia la química de la conversa anterior. Cadascuna agafa la seva tassa de te o cafè. Aina acaricia Simba. Kioko ja no sembla impressionada/anestesiada per la presència de Simba. Simba es troba tranquil, distant, fred. Simba és un tigre bengalí i observa l'escena com un director teatral. Kioko s'asseu al sofà, torna a deixar a taula la seva tassa de te o cafè. Observa el finestral. A fora, la inconnexa ciutat de Barcelona emergeix com una falsa escenografia teatral de paper maixé, mal feta, feble. Kioko pensa llavors en Ryotsu, però Aina interromp aquest pensament i li ofereix el comandament de la videoconsola. Kioko agafa el comandament; és en aquest moment quan repara en el llibre que hi ha sobre la taula. Deixa el comandament de la PlayStation al sofà i agafa el llibre. Llegeix el títol en veu alta, sense fer sobreesforços.

—La dialèctica de l'amo i l'esclau en Hegel, Alexandre Kojève. Què és?

—Els meus deures...

—No. Què és?

—No vulguis saber-ho.

—Vinga!

—Està bé. Tinc un professor molt particular que ha demanat un treball per a finals de mes i m'he de llegir Hegel. Kojève va ser un atent rus que va entendre la fenomenologia de l'esperit i va donar unes classes a la Universitat de la Sorbona. El resultat d'aquelles classes és aquest complicat llibre que tens a les mans...

—Ah! —assenteix Kioko, ruboritzada per la seva ignorància en filosofia alemanya o francesa. I llegeix— L'home és autoconsciència. És autoconscient; conscient de la seva realitat i de la seva dignitat humana, i en això difereix essencialment de l'animal, que no supera el nivell de simple sentiment de si. L'home pren consciència de si en el moment en què, per primera vegada, diu: 'Jo'".

No ho acabava d'entendre. Llavors, Aina surt per explicar-li, veient la perplexitat de la cara de la jove japonesa que es trobava asseguda al seu sofà.

—Vol dir —alliçona Aina— que l'home és essencialment *desig*.

—Entenc.

—Juguem?

/ MIMI ISASMENDI
@mimisasmendi

Si allunyem la mirada, si la càmera ho permet i obre pla, si us plau, veurem que rere la pantalla s'amaguen dos homes que revelen l'essència de la seva existència: lluitadors estripats i ferits pel frenesí de la batalla. Que comenci el joc, que comenci el vessament de sang, que comenci el duel a mort pel reconeixement, ja!

—Imagina't —continua Aina— que aquests dos personatges són dos iguals en lluita per conquerir el desig de l'altre —Kioko assenteix—. Imagina't que per conquerir el desig de l'altre han de lluitar a mort. És clar que lluitaran, perquè el desig, el seu propi desig, els empeny a actuar. Un desig que només podrà ser saciat per mitjà de la negació de l'objecte desitjat, la seva destrucció o transformació. L'home s'alimenta de desitjos. I allò que el satisfà més és el desig de l'altre. I desitjar l'altre és dominar-lo. Per tant, hi haurà una lluita per saber qui exercirà el domini i qui serà el dominat.

Però no pot ser a mort, perquè si el rival mor, ja no hi ha la possibilitat de dominar el seu desig.

—Exacte, un dels dos renunciarà al seu desig per poder viure. O sobreviure. El guanyador s'erigirà en *amo*, mentre que el perdedor...

—Serà l'esclau —interromp Kioko—. Em deixaràs llegir-lo?

—És clar. I ara? Juguem?

—I tant!

Aina tria Sub-Zero, un ninja blau amb el rostre ocult rere una màscara; el seu domini és el gel. Quan el seleccionen crida: "Aquesta serà la teva última lluita!". Kioko, per la seva banda, tria Scorpion, un altre ninja de color taronja que llança boles de foc, i té el poder d'evocar dimonis de l'avert. A més de posseir un llarg ganxo amb el qual capturar als seus rivals. Aquest, en ser seleccionat, crida: "La lluita serà a mort!". El combat començarà quan la pantalla carregui. No triga massa, tot just uns minuts, esperin. Soroll de motor, la presentació dels personatges tal com han estat descrits i el combat. Múltiples combinacions en una apassionant lluita de sang i intenses hemorràgies que envaeixen la pantalla d'un intens vermell. Combinacions ("combo"), amunt i avall, triangle, quadrat, R2 i salt, L2, rodona, mitja lluna, etc., etc. Puntades de peu, cops de puny, foc, gel, en una dialèctica que va minvant la vida dels dos rivals. Un acalorat ball, dansa macabra, que culmina amb l'Aina venent l'avatar de la Kioko; com era d'esperar. Totes dues es miren, somriuen; sembla que la teràpia ha funcionat. I la lluita —encara que fictícia, teatral, exagerada— ha distret Kioko, que era l'important; la resta és o serà història. ●

una altra economia és necessària
una altra forma d'estalviar ja és possible

coop57
serveis financers ètics i solidaris
www.coop57.coop

La **Directa** utilitza
els serveis de
foli verd
gràfiques

C/ de la Llibertat 44, Barcelona
foli@foliweb.net

ger
ENTITAT
CULTURAL I
ESPORTIVA

C/ del PI 25.Ribes.(Garraf).Països Catalans
08810.Tlf:93 896 12 00.ger@mesvilaweb.com

...aquest estiu posem la directa amb la nova web
www.entitatger.cat

SUMAT
a la revolució del consum!
ADQUIREIX
títols participatius del primer
Supermercat Cooperatiu de Barcelona
<https://som.foodcoopbcn.cat/titols>

foodcoop
BARCELONA

COL·LECTIU RONDA
assessorament JURÍDIC
a PERSONES i entitats
d'economia SOCIAL
www.cronda.coop

ressenyες

La història oblidada de les pioneres de la informàtica

Sara Borrellà | @sralane

Als anys vuitanta, als Estats Units, companyies com IBM, HP, Intel i altres lluitaven per dominar la indústria de la informàtica i, en alguns casos, recorrien a tàctiques dubtoses per fer-ho. *Halt and Catch Fire* parla d'això i ens mostra alguns dels secrets més fascinants d'aquesta època fins als inicis d'internet, a mitjans dels anys noranta.

La sèrie explica la història d'un grup de joves visionaris que treballen a una petita companyia tecnològica fictícia anomenada Cardiff Electric i els seus esforços per endinsar-se en el negoci de la informàtica en l'àmbit usuari, desafiant la poderosa IBM amb l'objectiu de dissenyar el primer ordinador portàtil. El títol, *Halt and Catch Fire* (HCF), fa referència a un antic comandament informàtic que feia que la CPU d'un ordinador deixés de funcionar.

Però no només ens endinsa en el negoci i els avenços tecnològics, sinó que també explora les relacions humanes d'una manera espectacular per mitjà dels seus personatges i amb un missatge radi-

cal i molt actual: que els ordinadors eren i són només eines, caixes d'idees belles que poden connectar-nos amb el que realment importa, i que el món en línia és cada vegada més tòxic i despersonalitzat.

Per mitjà de Donna Clark i Cameron Howe, dues dones que lluiten constantment amb el fet que homes menys qualificats que elles rebin constantment més atenció i respecte, *Halt and Catch Fire* també assenyala el sexisme d'una indústria tecnològica dominada pels homes.

Lerone Bennett parlava del "mite de l'absència", pel que fa a la història, la cultura i els èxits de les persones negres i afrodescendents a la història. La indústria tecnològica ha patit una absència cultural similar. Coneixem Steve Jobs i Bill Gates, però no sabem gaire d'Ada Lovelace, Amy Hennig o Zoë Quinn. Com si les dones no haguessin estat a l'avantguarda dels moviments culturals, socials i tecnològics des de sempre.

A l'últim episodi de la sèrie, Donna pronuncia un discurs en el qual afirma que el tre-

SÈRIE TV

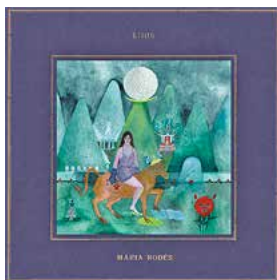
Halt and Catch Fire

Christopher Cantwell i Christopher C. Rogers
AMC Networks
40 capítols

ball de les dones, des d'enginyeres fins a programadores o desenvolupadores, és i ha estat molt valuós. Amb un to esperançador, parla de les seves experiències, els seus humils inicis com a enginyera informàtica o les seves preocupacions perquè no passa prou temps amb les seves filles. I espera, sincerament, que ser dona al món tecnològic sigui més fàcil per a les pròximes generacions. No vivim encara al món que Donna desitjava el 1994. ●

Una de bruixes

Ferran Riera | @La_Directa

MÚSICA
Lilith

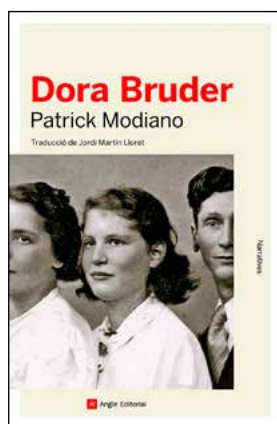
Maria Rodés
Satélite K, 2020

La barcelonina Maria Rodés és una cantautora polifacètica que alterna el treball artesanal com a creadora de composicions gràcies a la seva veu propera i dolça amb un cert experimentalisme que l'ha portat a no deixar de descobrir noves formes d'expressió. I així, barrejant aquests dos vessants de la seva personalitat creativa, ha arribat a la concepció del seu quart disc en solitari: *Lilith*, un treball que reivindica l'existència i la funció de les bruixes, començant per la que, segons la llegenda, va ser la primera de totes, la que dona títol al CD.

La proposta és breu, ja que no arriba a la mitja hora de durada, però les seves nou peces són prou convponents, i totes plegades fan palesa una sensibilitat ben entesa, tan coherent que cal parlar d'una obra del tot completa, ben confeccionada i millor acabada, on caben tant els temes propis, com els encisadors "La extraña" i "Oscuro canto", com les adaptacions de poemes de Miguel Hernández i Alfonsina Stormi, o l'encertada versió de la clàssica cançó llatinoamericana "Recuerdos de Ypacarai". ●

Desaparició enmig de l'avenç nazi

Xavier Diez | @herodot10

LLIBRE
Dora Bruder

Patrick Modiano
Traducció de Jordi Martín Lloret
Angle Editorial, 2020
127 pàgines

Mentre llegeix un diari antic, del 31 de desembre de 1941, l'autor troba la notícia de la desaparició d'una noia de 15 anys, Dora Bruder. A partir d'aquí, Patrick Modiano barreja passat i present i fa emergir la història de la noia desapareguda -una adolescent jueva- entre les ombres de la memòria, on el paisatge gèlid de l'època de l'ocupació alemanya i el col·laboracionisme antisemita francès, esdevenen les coordenades individuals i col·lectives d'un passat tèrbol.

Modiano, premi Nobel de 2014, tracta de reconstruir la història familiar de Bruder entre el paisatge tèrbol d'una Europa on les deportacions i l'extermini dels jueus també constitueix un exercici d'una memòria històrica incòmoda, amb inquietants paral·lelismes amb l'actualitat. Escrit de manera impecable, l'autor ens reconstrueix una història en què la dialèctica entre present i passat es barregen perillosament. ●

/ LANDO HASS
@lando_photography

Mohamedou Ould Slahi, ex-pres a Guantánamo

“La lluita contra el terrorisme és una farsa”

Àlex Romaguera | @AlexRomaguera

Mai s'hauria imaginat que acabaria a Guantánamo, però una sèrie de connexions fortuïtes van ser suficients perquè el 2002 els Estats Units el segrestessin i l'engarjoleessin a la presó que tenen a la base aeronaval de l'illa de Cuba. En aquest recinte d'alta seguretat, Mohamedou Ould Slahi va passar catorze anys, durant els quals el van sotmetre a un estricte aïllament, nivells de so extrems i altres tortures incloses en el pla especial que va aprovar Donald Rumsfeld, l'aleshores secretari de Defensa estatunidenc, amb l'objectiu d'escarmentar i treure informació als detinguts acusats de terrorisme. Format en enginyeria elèctrica a Alemanya i nascut a Rosso, Mauritània, (1970), va poder escriure el seu suplici el 2005, mentre es trobava en una cel·la, però abans que el manuscrit veiés la llum, les autoritats van esborrar els paràgrafs més colpidors. “Ara estic intentant reescriure-ho i que es tradueixi a l'anglès”, explica. La part intacta ha quedat recollida a *Diario de Guantánamo* (Capitán Swing, 2016), que Ould Slahi, ara en llibertat, vol utilitzar per exigir la clausura del famós centre de tortures.

El 4 d'agost de 2002 vas ingressar a Guantánamo, acusat d'ordir accions criminals contra els Estats Units. Què t'hi va portar?

Els problemes van començar abans dels atemptats de l'11 de setembre a Nova York. El 1999, havia rebut una trucada del meu cosí, Mahfouz Ould al-Walid, que aleshores era assessor d'Ossama Bin Laden, en el qual em demanava diners perquè el seu pare estava malalt. Això es va utilitzar com la “prova” que jo finançava Al-Qaeda. I al cap d'uns mesos vaig saber que m'investigaven perquè Ahmed Ressay, un home amb qui havia coincidit a la mesquita de Mont-real durant els mesos que vaig passar al Quebec, havia travessat la frontera estatunidenca amb explosius per atemptar contra l'aeroport internacional de Los Angeles. El van confondre amb mi i, malgrat que no tenien proves, el gener de 2001 la CIA va arrestar-me al Senegal. D'allà, em van dur a Jordània; més tard, a l'Afganistan, i ja el 4 d'agost, amb altres detinguts, a Guantánamo.

En aquest recinte vas romandre catorze anys. Com qualificaries la teva estança?

Va ser un infern. Ens interrogaven tot el dia, anàvem amb grillons, no ens deixaven dormir, patíem agressions sexuals i altra mena d'abusos. Allà et converteixes en un infant, perquè no tens ni un minut de privacitat. Però el pitjor van ser els maltractaments psicològics, sobretot quan em van amenaçar de segrestar la meva mare.

Què et va mantenir viu?

En el meu cas, resar, escriure i convertir l'humor en una fórmula per esborrar el patiment. Va ser la manera per no embogir, perquè físicament t'adones del que pot aguantar una persona. De fet, durant les tortures, els metges del penal mesuraven la pressió sanguínia per controlar el que podíem suportar. De tota manera, si alguna cosa em va ajudar, va ser perdonar els guardes. Aquella decisió, del tot íntima, va fer que recuperés la gana, encara que mai no oblidaré la ràbia, el dolor i no poder veure la mare abans que morís.

“En el moment que t'etiqueten de terrorista, deixes de tenir drets i fan amb tu el que volen”

Quines seqüeles t'han quedat del captiveri?

M'han operat de la vesícula biliar i des d'aleshores no dormo bé, tinc malsons i sovint em desperto molt espantat. Però intento tirar endavant sense rancúnia ni odi, ja que això no em portaria enlloc. Al revés: tots hauríem de ser germans i actuar de forma pacífica.

En el documental *My Brother's Keeper*, que repassa la teva vida, apareix Steve Wood, un guarda de Guantánamo amb qui vas fer amistat. Com el vas conèixer?

Un dia se'm va acostar i em va oferir cafè. I d'aquesta manera, xafardejant sobre les nostres vides, ens vam fer amics. Al capdavant, els guardes són professionals instruïts per castigar. Per això estic convençut que, si m'haguessin conegut abans, no m'haurien torturat.

Se'ls adoctrina per torturar sense remordiments?

En el moment que t'etiqueten de terrorista, deixes de tenir drets i fan amb tu el que volen. El mateix Donald Trump va afirmar que els 100.000 iemenites que resideixen als Estats Units són criminals i, en canvi, es va inhibir dels atacs comesos per supremacistes blancs. En el fons, la lluita contra el terrorisme

és una farsa, ja que només s'utilitza per oprimir i condicionar la política. Una circumstància de la qual els mitjans han sigut còmplices, perquè molts van justificar el captiveri sobre la base que els detinguts havíem fet alguna cosa.

Quina és la teva activitat avui dia?

Vull explicar què passa a Guantánamo, que malgrat el compromís de Barack Obama de tancar-lo el 2009, continua retenint afganesos, iemenites i altres persones que a ulls d'Occident som irrellevants. Per això he escrit a Joe Biden i li he recordat que la presó atempta contra els valors democràtics que tant promulguen els Estats Units. Espero que algun dia les noves generacions aconseguixin que es tanqui, perquè a curt termini dubto que succeeixi. ●